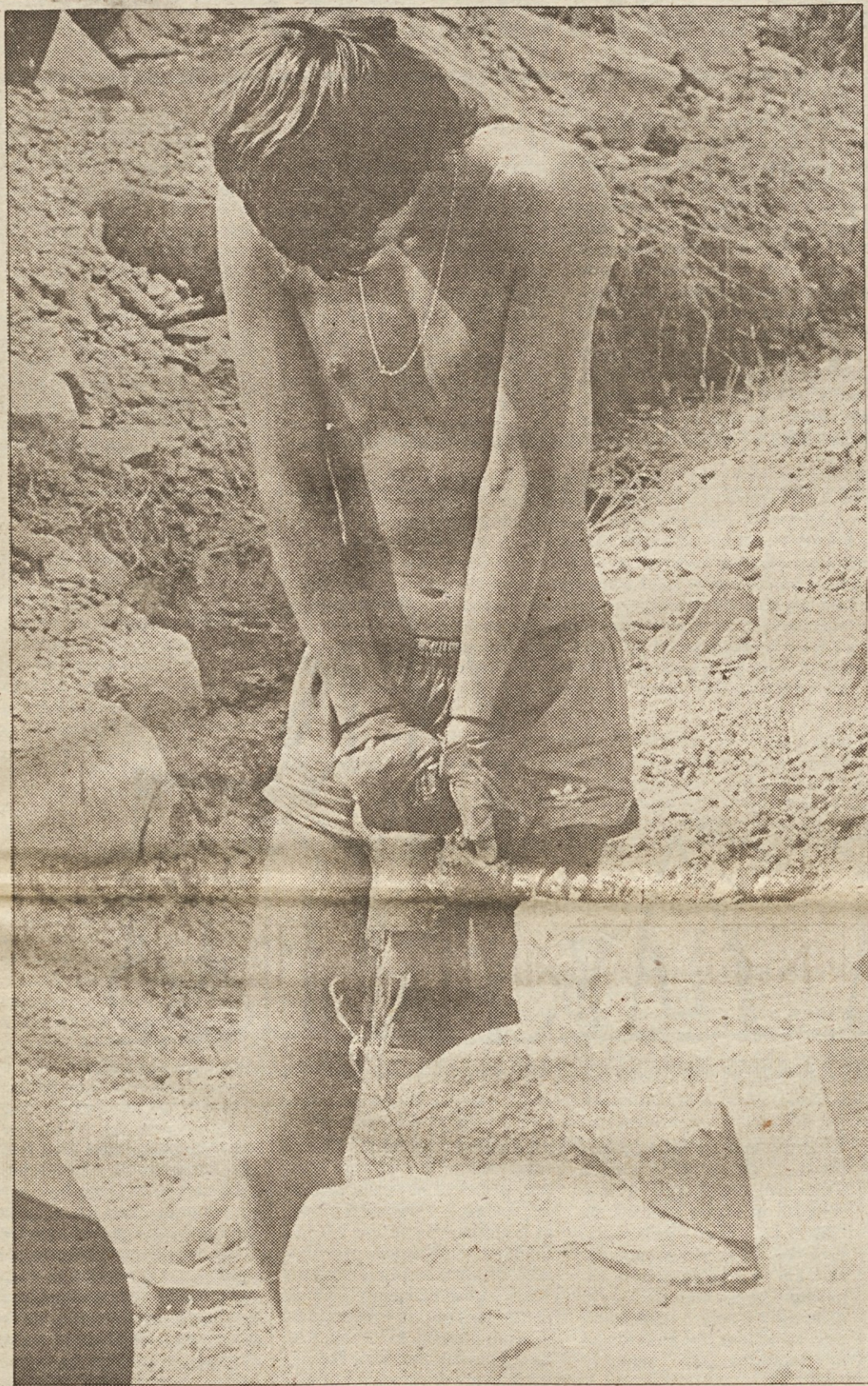

Delavska enotnost

Glasiło Zveze sindikatov Slovenije

Glavni urednik Dušan Gačnik
Odgovorni urednik Franček Kavčič

Ljubljana, 18. avgust 1983
letnik 42, številka 32, cena 10 din

Poletje se počasi izteka, tudi na mladinskih delovnih akcijah so začeli zapirati vrata. Vsem težavam navkljub so brigadirji in brigadirke izpolnili načrte in s svojim delom vzdali pomemben kamenček v mozaik naše bogatejše prihodnosti. Slika: Andrej Agnič.

Ne sladkajmo kislih jabolk

Polletni rezultati gospodarjenja v Sloveniji so pričakovani — se pravi slabi. Najbrže se nima smisla tolažiti s statističnim podatkom, da smo v prvi polovici leta edinole v Sloveniji ohranili visoko (relativno seveda) rast proizvodnje, da smo uspešno izvažali, da smo uspeli (tako kot leto prej) omejiti družbeno porabo. Vsi ti uspehi izgubijo precej leska ob tem, da je industrija slabo preskrbljena z reprodukcijskim materialom, domačim in uvoženim, da izvozni rezultati še vedno zaostajajo za možnostmi in da so se izgube v prvih šestih mesecih letos močno povečale (glede na enako obdobje lani).

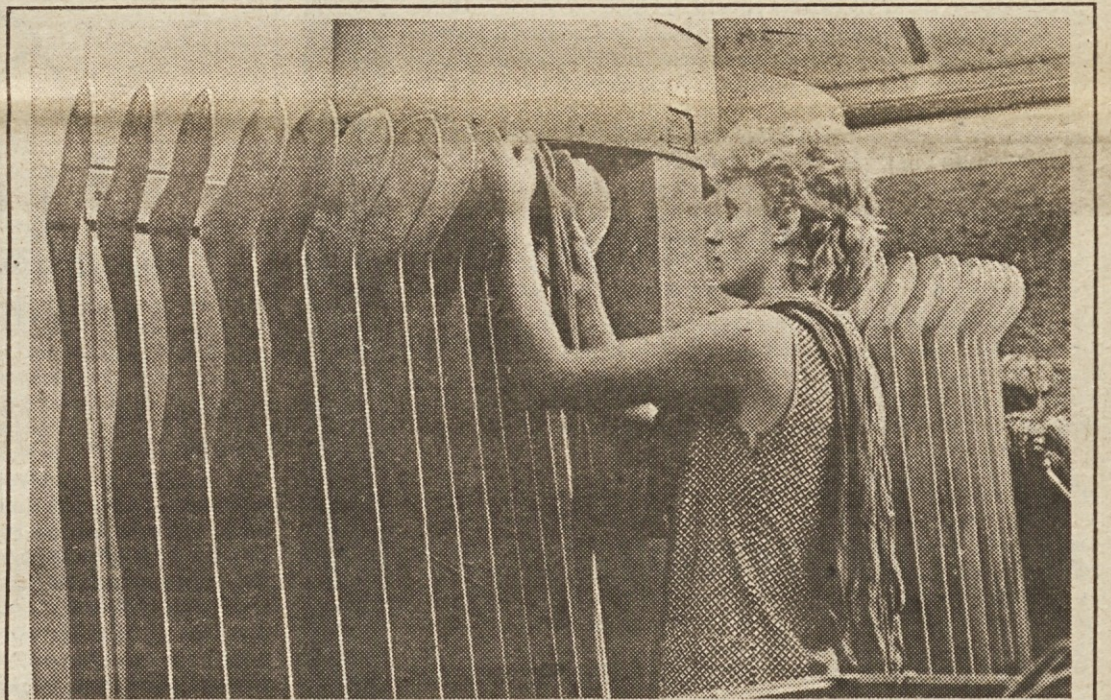
Poudarjanje letošnjih uspešnih poslovnih potez in rezultatov je smiselno edinole, ko želimo

dokazati, da se tudi v težkih gospodarskih razmerah, ob primerni zagnanosti delovnih ljudi, da doseči izboljšanja. Tovrstnih dokazov smo potrebnejši kakor suha zemlja dežja. Hkrati pa je seveda mnogo pomembnejše, da v vseh okoljih temeljito in predvsem objektivno, torej pošteno, odkrijemo in ovrednotimo vzroke za dosežene poslovne rezultate. Prav tu, pri iskanju in vrednotenju vzrokov, se doslej praktično nikoli nismo kaj prida izkazali. Vsako leto, tudi v zadnjih letih, ko smo že na veliko razglašali stabilizacijsko naravnost našega gospodarstva in politike, so se nekateri (pa ne tako redki) odgovorni dejavniki na vseh ravneh družbenoekonomske organiziranosti odločali

prikazovati in poudarjati predvsem uspešne strani gospodarjenja. Če pa so že morali povedati tudi kaj slabega, so to storili polni zaupanja, da bomo slabosti kar se da hitro in lahko odpravili.

Takšnega lažnega optimizma bi se morali enkrat za vselej otresti. Prinesel nam je več škode kot koristi. Navsezadnje nam tega ne bi dovolil niti položaj, v kakršnem je gospodarstvo. Vsak, še tako majhen neutemeljen optimizem se nam bo zelo hitro maščeval. Tako imenovanega manevrskega prostora in časa za odpravljanje naših napak pri ocenah in presojah ter slabosti stabilizacijskih ukrepov že nekaj časa nimamo več. Čas pa je, da se tega vsi skupaj v celoti zavemo!

Boris Rugelj

Nogavice, ki jih izdelujejo tekstilne delavke na Otiškem vrhu, so pomemben dejavnik pri izpolnjevanju izvoznih ciljev. Sicer pa v teh vročih dneh na domačem tržišču ne čutimo več njihovega tolikšnega pomanjkanja kot pred nekaj meseci.

Realisti

V teh dneh, ko so cene mnogih izdelkov poskočile za 30, 50, 100 ali več odstotkov, je težko najti razumnika, ki kljub odprtim vratom ni zdirjal skozi in čim bolj napel svojo ceno. Toda na srečo se najdejo tudi taki, ki dobro vedo, da jih utegne pretirana cena — ne glede na monopol, še kako krepko udariti.

Tak primer smo našli v ljubljanski občini Bežigrad. Gre za OZD Zavod za raziskavo materiala in konstrukcij, ki okoli 50 odstotkov svojih storitev opravlja na podlagi svobodne menjave dela. V tem 480-članskem kolektivu s šestimi tozdi in delovno skupnostjo skupnih služb v zadnjih dveh letih niso spreminjali vrednosti svojih ur za strokovno delo. Ker so pri tem zelo zaostajali za sorodnimi organizacijami, kjer je bilo njihovo delo dražje za 60 do 108 odstotkov, so strokovne službe pripravile več predlogov za dvig vrednosti delovne ure. Ena od predlaganih možnosti je bila, da bi cene izenačili z drugimi. Toda delavci na čelu z družbenopolitičnimi organizacijami niso izglasovali (na videz) najbolj ugodnega predloga, pač pa se odločili za celo zadnjo pot: za 80-odstotni dvig urnih postavk. To pomeni, da so za svoj račun dvignili cene le za 10 odstotkov, saj na preostalih 70 odstotkov stroškov sploh ne more vplivati.

Ko smo jih povprašali, zakaj so bili tako skromni (po točkovnem ceniku so nekatere raziskave v primerjavi z Zagrebškim inštitutom tudi polovico nižje), je bil odgovor preprost:

Zavedali smo se, da so to velike postavke, da vsako naše pretiravanje s cenami draži končno storitev ali izdelek in da utegnemo postati nekonkurenčni ali sploh nezanimivi, skratka, da je bistveno zagotoviti si delo, ne pa visoko ceno. Kolikor se je dalo, smo poiskali še notranje rezerve. Če bi ne bilo tolikšnih stroškov s čedalje dražjo energijo (elektrika, bencin), bi bila podražitev veliko manjša.

Komentar kajpak tu ni potreben. Povejmo le še to, da je bil povprečni osebni dohodek lani 19.000 dinarjev ob takile sestavi: 7,9% delavcev s tretjo stopnjo, 21,4% z visoko izobrazbo, 15,9% z višjo, 26,5% s srednjo izobrazbo, 19% pa je kvalificiranih delavcev. Letos so dvignili osebne dohodke za 13%. Za novo 240-milijonsko naložbo (laboratoriji) so zbrali 75% lastnih sredstev, zaradi previsokih obresti pa bodo še preostalih 25% verjetno pokrili sami.

Peter Štefanič

»Meč cen« je preveč nabrušen

Znanec Severnoameričan, mi je pred leti pravil, kako se je pri njih končala podražitev mesa, ki ga ameriške gospodinjice največ kupujejo (ne vem več, katero meso je bilo, menda piščančje). Na kratko: po tednu dni so bile cene spet po starem, ker ga skoraj nobena gospodinja ni hotela kupovati. »Pri vas pa kupujete vse, ne glede na ceno,« se je čudil znanec. Kajpak je bilo to v času, ko so bile pri nas police trgovin še založene z vsem mogočim, tudi uvoženim potrošniškim blagom. Toda niti takrat si nismo delali skrbi zaradi podražitev, ko bi lahko tudi s povpraševanjem (manjšim, ker bi raje kupovali kaj drugega) vplivali na ceno nekaterih izdelkov. Zdaj, ko so police na pol prazne, seveda na takšen odpor proti podražitvam ni misliti, saj je vsak vesel, če dobi meso, prašek, kavo...

Zakaj se Jugoslovani vedemo tako različno od drugih narodov? V glavnem so nas dolgoletne izkušnje naučile, da je moč kupiti prav vse, pa če imate denar ali ne (na kredit) in da je bolje kupiti danes, ker se vse draži. Danes velja sicer samo druga, rahlo dopolnjena resnica (vse se draži, pa še težko je vedno dobiti). Dinar niti doma ni cena in spoštovana valuta, bolje se ga je čimprej otresti in ga »zamenjati« za kakršnokoli blago.

Pred kratkim smo lahko (v Telesku) prebrali poučen članek o nemškem »Ponterossu« v nizozemskem mestecu Venlo. Najbolj zanimiva primerjava in razlika med obema je ta, da v Venloju trgovci menjajo zahodnonemške marke strogo po tečaju. Drugače bi odgnali nemške kupce. V Trstu so nas (in smo se pustili) odirali, kolikor so hoteli.

Da bi torej pri nas kdo česa ne kupil iz protesta zaradi zvišane cene, ni verjetno. Preostaja samo en način, da bi se porabniki pojavili kot jeziček na tehtnici vrednosti in cene: da cene presežejo njihovo kupno moč. To se bo pri nas zgodilo drugače kakor se dogaja v deželah, kjer cenijo svojo nacionalno valuto. Tam porabniki sami ocenijo, da je kakšen izdelek zanje predrag. Pri nas tega ne znamo. Zato ljudje ne bodo več kupovali šele takrat, ko dejansko ne bodo imeli s čim kupiti, ko jim bo zmanjkalo denarja za kaj več kot za najosnovnejše življenjske potrebe. Nekateri menijo, da bo do tega prišlo kaj kmalu, da se že pojavljajo prvi znaki (na policah ostaja maslo, kava), da ljudem zmanjkuje denarja. Ali je to dobro — ali se bodo cene potem ustalile? Če bodo široke množice porabnikov brez moči pred cenami, bo to izredno slabo, čeprav bi cene takšen jez potem le stežka prebijale. Zelo slabo bo zato, ker bo nizka kupna moč udarila nazaj v proizvodnjo (izdelkov ne bo moč prodati) in znižala dohodek združenemu delu, od tu pa se bo val ponovno odbil in znižal osebne dohodeke in kupno moč.

Visoki odstotki podražitev, kakršnim smo priča te dni (in smo jim bili tudi v preteklosti), so dvorezen meč, ki je skorajda bolj nabrušen na strani, ki jo dražilci drže obrnjeno k sebi. Zategadelj kaže s tem mečem ravnati sila previdno (pa če so podražitve še tako upravičene): kjer bodo z njim preveč mahali okoli sebe, jo bodo prej ali slej skupili tudi sami.

Boris Rugelj

V SREDNJOŠOLSKEGA POZORNOSTI

Obiskali smo HP Kolinsko in Kartonžno tovarno Ljubljana

Rezultati nas ne presenečajo

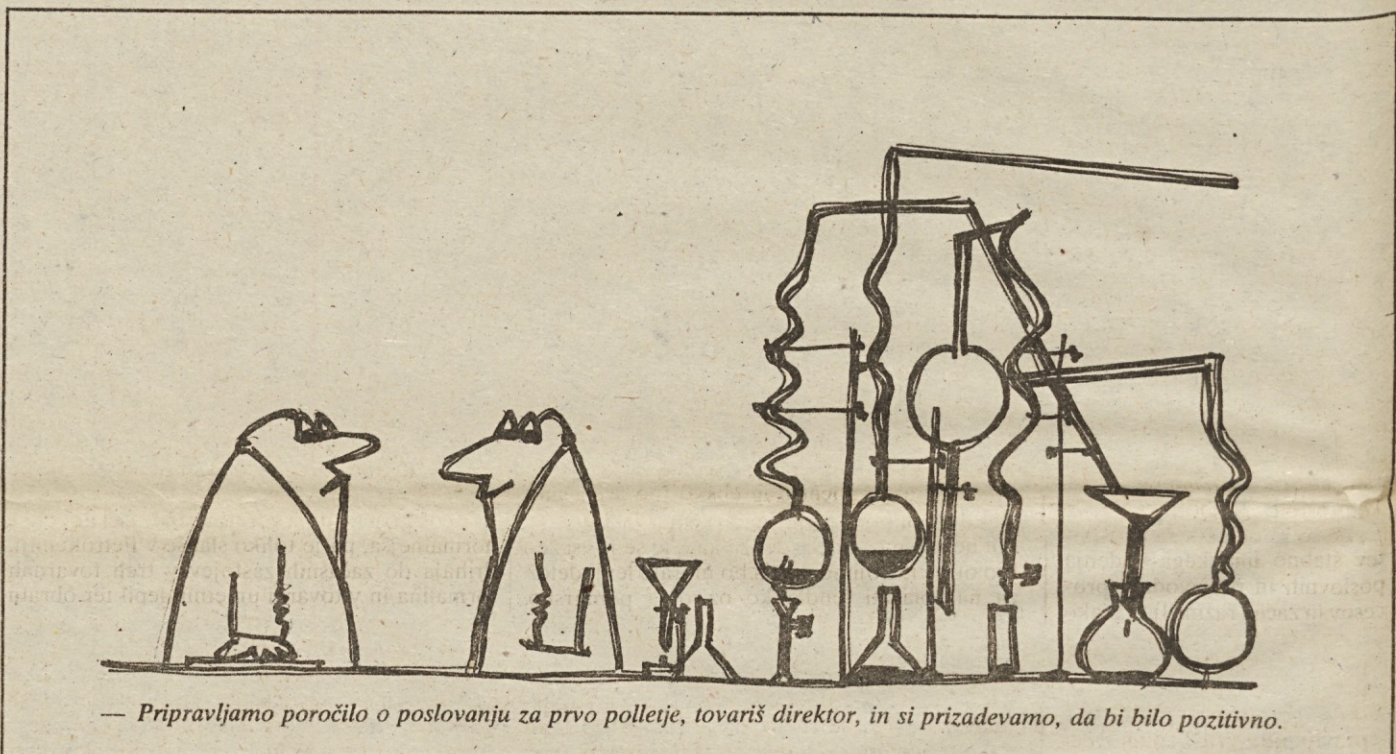
Obiskali smo HP Kolinsko in Kartonžno tovarno Ljubljana, prva je v občini Moste-Polje, druga pa v Centru. Obe delovni organizaciji spadata med znane tovarne, z dolgim izročilom, ki sta znani v zadnjih petnajstih letih uspešno prebroditi številne čeri pri gospodarstvu in usmeriti proizvodnjo na tiste izdelke po katerih je največje povpraševanje. Zato lahko tudi v tem iščemo vzroke, da v sedanjih zaostrenih gospodarskih razmerah dobro gospodarita. Resnica je, da je Kolinska in njenih 1350 delavcev zelo pomemben člen v slovenski in jugoslovanski živilski industriji, Kartonžna z 2150 zaposlenimi pa v papirni industriji. V Kolinski so se v zadnjem času odrekli megalomanskim načrtom, o katerih so razmišljali v preteklosti, in prehajajo k stvarnejšim naložbam, ki jih je moč tudi uresničiti. Po dveh, treh letih zastoja v proizvodnji KTL pa se letos veselijo njenega vzpona, uspehov pri izvozu, ki so kajpak sad nekolikaj bolj urejenih razmer na trgu in seveda tudi večje prizadevnosti delovnega kolektiva.

ženega dela,« pravi Lojze Deželak.

Načrti, da bodo letos povečali proizvodnjo za 10 odstotkov v primerjavi z lanskim letom, imajo stvarno osnovo. Proizvodnja teče nemoteno, čeprav imajo tu in tam tudi težave z oskrbo z nekaterimi osnovnimi kmetijskimi pridelki. Gre za olje, zdrob, sladkor in še nekatere druge pridelke, s katerimi imamo že tako in tako pri nas dovolj skrbi. Pa vendar... Kolinska se opira predvsem na domače surovine in re-

pravijo tudi neokolonialistične, o tem tokrat ne bomo razpravljali. Šele v zadnjem času v Kolinski razmišljajo bolj o »svoji juhi«, bolj o svojih izdelkih in nenazadnje imajo prav. Njihova substanca v proizvodnji Kolinske predstavlja le 5 do 6 odstotkov.

Lojze Deželak kot generalni direktor Kolinske z rezultati gospodarjenja ni povsem zadovoljen. Moti ga, da niso pravočasno investirali v nekatere zmogljivosti. Gre za tovarno izdelkov polpripravljenih

— Pripravljamo poročilo o poslovanju za prvo polletje, tovariš direktor, in si prizadevamo, da bi bilo pozitivno.

Gradimo na lastnem znanju

V Kolinski so zadovoljni s polletnimi gospodarskimi dosežki. Finančni kazalci kažejo, da so v letošnjem prvem polletju povečali celotni prihodek v primerjavi z enakim obdobjem lani za 37 odstotkov, dohodek pa za 38 odstotkov, sredstev za osebne dohodeke je za 15 odstotkov več in kar je najpomembnejše sredstva za sklade so dvignili nominalno za 81 odstotkov v primerjavi z lanskim prvim polletjem. Lojze Deželak, generalni direktor

Kolinske nam je med drugim povedal, da to ni posledica dviga cen, ampak njihove sposobnosti in organiziranosti, da lahko kaj hitro prilagodijo proizvodnjo spremenjenim razmeram na trgu surovin in reprodukcijskega materiala ter jo usmerijo v izdelavo tistih izdelkov, za katere imajo surovine in reprodukcijski material.

»Doslje nismo imeli nobenih problemov, če je bilo treba skupini delavcev iz Ljubljane na delo v Mirno, kar kaže na visoko zavest naših delavcev za usodo svoje organizacije zdru-

prokcijski material. Precej težav imajo, ker morajo vnaprej plačevati nekatere pridelke, sovlagati v trgovsko mrežo in podobno, pa se vse zdi, da jim kljub temu uspeva pravočasno odpraviti najpomembnejše vrzeli v gospodarstvu. Kajpak gre pri tem tudi za vprašanje licenčnih pogodb, ki jih ima Kolinska s tujimi partnerji. Res je, da je priliv deviz večji kot njihov odliv (če seveda upoštevamo, da je razpolaganje z ustvarjenimi devizami glede na ukrepe ekonomske politike majhno). Po njihovih prizadevanjih sodeč pa lahko iztržijo na tujih tržiščih še več kot so doslej. Pri tem moramo dodati, da ne glede na usklajene izvozne načrte v okviru samoupravne interesne skupnosti za ekonomske stike s tujino, ki jih izpolnjujejo, v zadnjem času v Kolinski razmišljajo predvsem o razvoju na podlagi lastnega znanja, na svoji marketinški koncepciji. V pogovoru z Lojzetom Dezelakom, generalnim direktorjem Kolinske, smo slišali mnoge kritične pripombe na ekonomski sistem in ukrepe, predvsem pa je poudarjal, da se je Kolinska ne le znašla, temveč da je ubrala pravo razvojno pot. Denimo, da to ni res — marsikdo bo temu oporekal — ravno v pogodbah s tujimi partnerji. Nekeč kolonialne pogodbe so danes ustvarile iz Knorr tvrdke ime, in zelo pomembno blagovno znamko, ki se je ne moremo otresti. Zakaj tudi le?! Toda nekaj je res. Kolinska je dosegla prav z njim in drugimi blagovnimi znamkami zelo pomembne uspehe na področju hrane. Da so bile prejšnje pogodbe o sodelovanju s partnerji toge, nekateri jim

hrane, čeprav danes kaže, da bi bila kar potrebna, morda ne v tako začetnih okvirih, kot so jih ponudili v začetku. »Zamudili smo vlak,« pravi Lojze Deželak, »vendar poskušamo zdaj predvsem z izboljšavami v naši organizaciji proizvodnje in tudi v odnosih urediti tako, da bo usklajeno z družbenimi načrti. Premalo je sredstev za vse naložbe, preveč nam poberejo drugi, in na koncu koncev lahko rečemo, da smo lahko glede na razmere zadovoljni z gospodarskimi dosežki. Toda to je le ena plat medalje, kajti vsi načrti, ki smo jih imeli niso izpolnjeni, in jih še dolgo časa ne bo mogoče.«

Krizni časi so za nami

Tako nam je uvodoma v našem pogovoru dejal Henrik Odlazek, član kolektivnega poslovnega organa Kartonžne tovarne Ljubljana. Res je, da se ta čas v Kartonžni tovarni Ljubljana ubadajo tudi s poslovno in samoupravno reorganiziranjem organizacije združenega dela. V zadnjih dveh ali treh letih so zaustavili padanje proizvodnje. Najbolj zanimivi podatki so zagotovo tiste: ne glede na načrte, ki jih imajo na področju izvoza, le-te prekoračujejo tako na klirinškem kot na konvertibilnem področju. Z ustvarjenim dohodkom v nekaterih organizacijah združenega dela (denimo v tozdu Kuverta) so ustvarili take rezultate, ki jih doslej v Jugoslaviji še nismo zasledili. Kljub temu je vprašanje, zakaj je vendarle navadna pisemska ovojnica tako draga. V KTL so nam rekli, da v resnici lahko shajajo s 60 odstotki sedanje

Posledice malomarnosti

V zadnjih mesecih je Dubrovčane že nekajkrat sredi noči prebudila sirena, ki pomeni le eno: ogenj! In medtem ko se v naglici oblačijo, se ljudje sprašujejo: »Ali spet? Kolikokrat še?«

Dubrovniško obalo je letos zajelo že pet velikih požarov, ogromno škodo so le približno ocenili, jasno pa je, da bodo številne velike. V požaru 26. julija je samo v okolici Stona zgorelo 50 kvadratnih kilometrov površin borovega gozda, vinogradov, sadovnjakov in oljčnih nasadov. To je 5 odstotkov vse površine dubrovniške občine. Požar na Pelješcu je uničil 10.000 oljčnih stebel ter veliko električnih in telefonskih vodov, tako da so bile nekatere vasi popolnoma odrezane od sveta. Znan je podatek, da je bilo samo v Dalmaciji v zadnjih dveh mesecih več kot 200 požarov, od tega 14 večjih. Gorelo je na Korčuli, Hvaru, Braču, Lastovu.

Marsikje se je izkazalo, da občinske službe niso dovolj dobro pripravljene na požare. Brač na primer sploh nima gasilske enote, na Lastovu nimajo niti gasilskega društva, v Biogradu se že nekaj let ne morejo dogovoriti, kako naj bi uredili center za opazovanje in alarmiranje. Kar 95 odstotkov občin v Dalmaciji nima izdelanih načrtov o zaščiti pred požari. Kjer so formalno sicer organizirani pa dostikrat zelo počasi reagirajo na obvestila o požaru in je zato gašenje neučinkovito. Na Korčuli je začelo goreti ob 9.30, štab za boj proti požaru se je sestel ob 11.30, alarm pa je bil dan šele ob 16.30. Številne gasilske postaje so slabo opremljene, enote civilne zaščite v krajevnih skupnostih pa nimajo dovolj opreme za ljudi, ki naj bi gasili. Tako se je v začetku avgusta zgodilo, da so v Dubrovniku gasili ljudje v kratkih hlačah in sandalah...

Po lanskeoletnih podatkih je bilo v Jugoslaviji registriranih 110.000 požarov, v katerih je izgubilo življenje 1300 ljudi, škodo pa so ocenili na več kot 50 milijard novih dinarjev. Glede na število požarov doslej, si nihče ne upa na glas razmišljati, kakšna bo letošnja cena. Če k pogostim požarom na gospodarskih objektih dodamo še ogenj, ki pustoši po obali, nam je lahko jasno, da bodo številke ogromne. Jadranska obala, znana po svojem zelenju in svežini, pa ostaja ožgana in pusta kot nema priča naše malomarnosti. Kajti večina odgovornih trdi, da so vzroki požarov subjektivne narave.

Jožica Selič

PRI NAS BOMO ZIBALI

Koristen priročnik za bodoče mamice, v katerem je opisan potek nosečnosti, priprava na porod, porod, nega med nosečnostjo, pravna in socialna zaščita noseče ženske in še marsikaj.

Priročnik stane 30 dinarjev. Izpolnjeno naročilnico pošljite na naslov: DE — NAŠA ŽENA 61000 Ljubljana, Celovška c. 43, p. p. 313-VI.

NAROČAM PRIROČNIK PRI NAS BOMO ZIBALI

Podpisan(a) _____

Kraj _____

Ulica in hišna številka _____

Datum _____ Podpis _____

Cena priročnika je 30 din in ga plačam po povzetju!

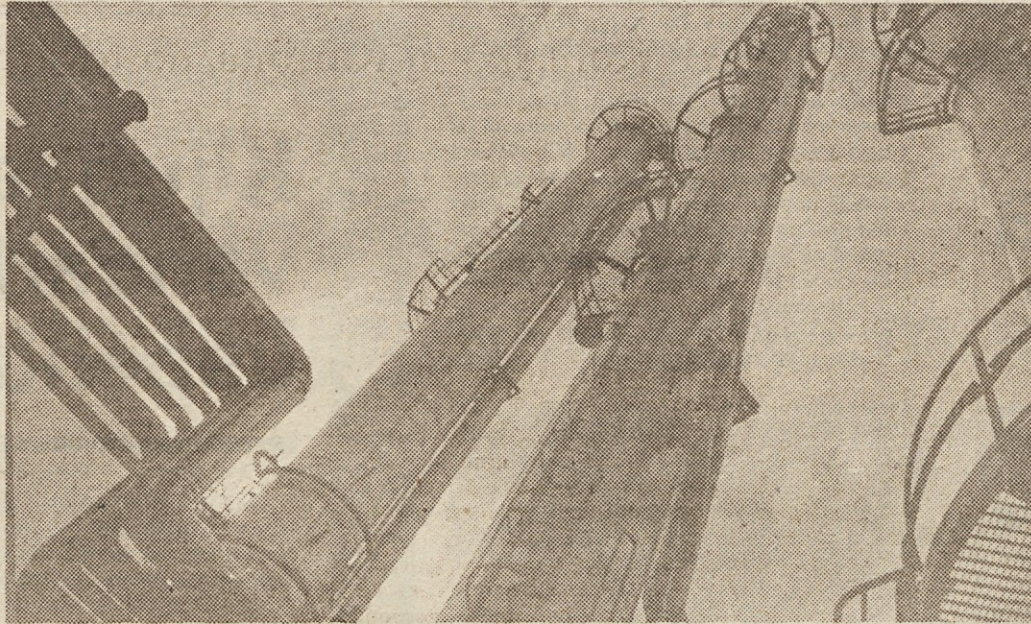
cene, vendar da niso najpomembnejši proizvajalec tega artikla. Henrik Odlazek nam je tudi dejal, da 3-odstotno povečanje proizvodnje brčkone za marsikoga ni velik odstotek. Toda če upoštevamo oskrbo s surovinami in reprodukcijskim materialom, če upoštevamo neurejene razmere na tržišču teh izdelkov, predvsem pa slabo kakovost surovin, potem so lahko optimisti, kajti letos bodo izvozili za 2 milijona dolarjev več kot so letos načrtovali v okviru siseota. »Morda bi se bilo treba zares vprašati,« pravi Henrik Odlazek, »kako nam je to uspelo. Težko. Pa vendarle bomo vse, kar smo si zadali za letos, morda pa tudi več, izpolnili na domačem in tujem tržišču.

Vsa ta razmišljanja so lahko »poceni«. Toda tudi produktivnost dela se je v Kartonažni tovarni zelo dvignila. Lani so v prvem polletju izdelali le 22,2 kg izdelkov na uro, letos že 23,48 kg. Res je, da prednjačijo predvsem Kuverta, Kartonaža, Valkarton Logatec... Pojemo še, da so v Kartonažni tovarni Ljubljana ustvarili v prvem polletju 4,9 milijarde dinarjev celotnega prihodka, 770 milijonov dohodka in da tudi s čistim dohodkom niso ravno na tesnem. Toda podoba je drugačna, če upoštevamo vse stroške. Namesto 1,9 milijarde starih dinarjev v lanskem letu, ki so jih morali plačati za obresti, morajo letos odvojiti od »čisto čistega« dohodka kar 4,5 milijarde starih dinarjev, kar je za 137 odstotkov več kot lani — po izračunih, ki nam jih je povedal Henrik Odlazek.

V Kartonažni tovarni Ljubljana so z dosežki zadovoljni. Toda lahko bi bili boljši, če bi tudi poslovne procese organizirali ustrezno z ekonomskimi zakonitostmi. Najbolj zanimivo je, da so se odločili za prekinitve štabno linijskega vodenja poslovnih in proizvodnih procesov in začeli razmišljati, kako spodbuditi delavce in odgovorne v vseh temeljnih organizacijah združenega dela za boljše gospodarjenje in tudi upravljanje z družbenimi sredstvi. Dejstvo je, da je prejšnji sistem že zdavnaj propadel, morda je bila zatogadelj v preteklih letih tudi zmeda v upravljanju, vendarle kot pribito drži, da so v zadnjem času spoznali v vseh temeljnih organizacijah združenega dela, da je delitev dela, specializacija in nenazadnje tudi koncentracija sredstev, ki pa vendarle ostajajo v rokah delavcev v temeljnih organizacijah, najboljše rešitev za preprečevanje gospodarskih tegob. Po svoje je to tudi odgovor tistim, ki razmišljajo o spremembi zakona o združenem delu, predvsem tistega člena, ki govori o žiro računih. V KTL imajo svojo finančno službo — morda bi lahko poenostavili tudi predpise, ki zadevajo posebne finančne službe in interne banke — ter manj razmišljali o spremembi zakona o združenem delu, kajti v KTL pravijo, da je to jalovo delo, delo, ki se bo na koncu koncev pokazalo kot nepotrebno predvsem tam, kjer ima samoupravljanje že svojo domovinsko pravico.

V tej tovarni smo se pogovarjali tudi o nekaterih vprašanih združevanju slovenske papirne in grafične industrije. Zavel je drugačen veter: ni bistvo v fizični integraciji, temveč v združevanju hotenj in tudi surovinskih osnov za razvoj papirne in grafične industrije. V pogovoru so nam delavci iz Kartonažne tovarne Ljubljana to še posebej poudarili. V vseh sindikalnih skupinah so obravnavali polletne gospodarske rezultate in potlej na zboru delavcev te podatke tudi sprejeli kot izziv za še boljše delo in gospodarjenje z družbenimi sredstvi.

Marjan Horvat

Kakšna bo usoda naše »naftne dvoživke«

Grozijo prisilni dopusti

Izredno razširjeno sejo centralnega delavskega sveta ene od članic sestavljene organizacije Ina iz Zagreba pred tednom dni bi lahko označili bolj kot injekcijo, ki naj bi vsaj začasno blažilo vplivala na 1075 zaposlenih, ki jim goroz, da bodo morali — če bo šlo tako naprej — kmalu na prisilne dopuste. Širši javnosti so razmere v kolektivu lendavske Ina-Nafte dokaj dobro znane, zato bi bilo odveč ponavljati, kako je lani — navkljub že naročni in delno nabavljeni opremi iz uvoza — dokončno splavala po vodi gradnja nove rafinerije, kako so morali pod sila neugodnimi pogoji najemati domača in tuja posojila, pri čemer so obresti vrtočavo dohitevale glavnico in nenazadnje, kako so morali ves čas krmariti med občutnimi cenovnimi nesorazmerji in primežem že kar kroničnih izgub. Ko jih je januarja letos Privredna banka iz Zagreba, ki naj bi bila po dogovoru porok za odplačilo deviznih obveznosti, pustila na cedilu, in so bili postavljeni pred dejstvo, da že nabavljeno opremo za novo rafinerijo prodajo prvemu ponudniku, so v Ina-Nafti dvignili roke.

Edini izhod je stečajni poštopek, kajti že ničkolikokrat pripravljene sanacijski programi niso rodili sadov. Še naprej smo spričo nerednih dobav surove nafte za predelavo primorani delati s polovičnimi zmogljivostmi, primanjkuje pa nam tudi drugih surovin. Ob tem nas hudo motijo »ping-pong« razprave med Slovenijo in Hrvaško ter matično zagrebško Ino, kjer smo doslej vedno potegnili najkrajšo. Počutimo se kot nekakšna »naftna dvoživka«, ki se je vsi želijo otresti. Bojimo se, da bo moral levji delež za naš plačati lendavsko oziroma pomursko združeno delo, saj nas tudi v splošnih združenjih, interesni skupnosti za ekonomske odnose s tujino in nenazadnje v najvišjih republiških organizacijah ne jemljejo dovolj resno. Skratka, januarja letos se je zdelo, da je Ina-Nafta Lendava v agoniji, iz katere se lahko izcimi zgolj stečaj delovne organizacije. Zato so tem bolj razumljivi čustveni izbruhi in obtožbe na račun »ravnodušnosti«, ki naj bi jo širša družbena skupnost kazala do kolektiva. Po brezštevilnih sestankovanjih, posredovanjih in obljubah v Lendavi, Murški Soboti, Ljubljani, Zagrebu in še kje, so lendavske »bele rudarje« vsaj toliko pomirili, da niso vrgli puške v koruzo, marveč vztrajali in zapregli s podvojenimi močmi. Bili so uspešni in ob prvem trimesečju je tekoča poslovna izguba takorekoč skopnela. Žal le na papirju, kajti ob polletju sta temeljni organizaciji Ina-Nafte Lendava Rafinerija in Petrokemija imeli kar 65 odstotkov vseh izgub pomurskega gospodarstva, ki so sicer znašale skoraj 440 milijonov dinarjev. Vzrok smo že navedli, dodajmo še, da se tudi lanske obljube predsednika kolegijskega poslovnega odbora zagrebške sestavljene organizacije Ina Petra Flekovića, kako bo njihova članica v Lendavi tudi v prihodnje dobivala za predelavo domačo surovo nafto, le delno uresničujejo.

Zalog je le še do konca meseca in nestrpno čakajo na obljubljene zajetnejše količine surove nafte za predelavo iz Dejanovca v Podravini. Sicer pa predelajo na dan okrog 800 ton surove nafte, medtem ko so v prvem šestmesečju načrt izpolnili le 67-odstotno in predelali kakih 172 tisoč ton te dragocene surovine.

Če je proizvodnja v Rafineriji te dni nekoliko normalnejša, pa je toliko slabše v Petrokemiji. Prihaja do začasnih zastojev v treh tovarnah formalina in v tovarni umetnih lepil ter obratu lendaporja. Za omenjene zastoje je največ krivo pomanjkanje uree in fenola, ki ju na domačem tržišču ni mogoče dobiti, na uvoz pa spričo blokade ni računati. Kar se rešiti še da, poskušajo s kompenzacijskimi posli s sosednjo Madžarsko, po načelu: mi vam metanol, vi nam ureo. Povsem tekoč je delovni proces v temeljni organizaciji Strojne delavnice, kakih 200 delavcev Ina-Nafte Lendava pa je ta čas zaposlenih na različnih remontnih delih v nekaterih slovenskih tovarnah iveric.

Na nedavni izredni razširjeni seji centralnega delavskega sveta lendavske Ina-Nafte je glavni direktor Jože Hajdinjak med drugim podal informacijo o predlogu za ustanovitev medrepubliške komisije za sanacijo kolektiva. Delavski svet je predlog za sestavo in program komisije sprejel, češ da pomeni stvarno osnovo za dolgoročno sanacijo Ina-Nafte, ob tem pa se zavzel, da ga morata čimprej pretehtati in sprejeti oba republiška izvršna sveta, slovenski in hrvaški. Pospešeni razgovori o tem se bodo — če se ne bodo morali že prej! — nadaljevali v začetku septembra. Usoda lendavske »naftne dvoživke« je potemtakem še vedno negotova.

Branko Žunec

V založbi Delavska enotnost so doslej izšle tele fotomonografije.

MONOGRAFIJA LJUBLJANE	400 din
OKUS PO PRAHU — T. Stojko	260 din
HALOŠKI ČLOVEK — S. Kerbler	300 din
FOTO/PHOTO — J. Žnidaršič	600 din

Monografija Ljubljane je na voljo le še v slovenskem jeziku. Besedilo preostalih treh pa je natisnjeno v slovenskem, srbohrvatskem in angleškem jeziku. Vse štiri so primerno darilo prijateljem in poslovnim sodelavcem. Kupite jih lahko v knjigarni Delavske enotnosti na Celovski cesti 43 in Tavčarjevi ulici 5 v Ljubljani.

Naročilnica

Pri Delavski enotnosti, Ljubljana, Celovška c. 43
nepreklicno naročam ..... izv. Monograf. Ljubljane
..... izv. Okus po prahu
..... izv. Haloški človek
..... izv. Foto/Photo

Ime in priimek .....
Ulica, hišna številka, kraj .....

Podpis naročnika ..... Datum .....
Plačam po povzetju!

Gre za razprodajo vrednot?

V letošnjem prvem polletju Jugoslavija ni zmogla niti treh četrtin načrtovanega uvoza nafte in kaj slabo kaže, da bi do konca leta še lahko ujeli predvidenih 11 milijonov ton uvoza. Zagrebška Ina mora do konca letošnjega leta vrniti kar dobrih 250 milijonov dolarjev, že zdaj pa ima naša naftna industrija za več kot 180 milijonov dolarjev zapoznelih dolgov...

Torej se ne kaže čuditi, da je Ina zahtevala dovoljenje za izvoz nafte, derivatov in umetnih gnojil. Toliko bolj pa se začudiš, da je to dovoljenje tudi dobila. Že zato, ker teh izdelkov doma več kot primanjkuje.

In ne le zato! Kaj naj si zdaj misli delavec, ki dobesedno noč in dan gara v tekstilni, lesni industriji in izvažja, kot pravimo, za vsako ceno? Del tako prigaranih deviz namreč združuje za nakup nafte. Kaj naj si misli delavec, denimo v Iraku, ko v komajda še vzdržnih razmerah ustvarja, gradi — da bi nam Irak njegovo delo plačal z nafto?

Res v Ini tolčejo po mizi, kako so se zavedli, da morajo svoje težave reševati z lastnim (?) izvozom. Lep lasten izvoz, ko čez mejo mirno pošlješ tisto, česar uvoz je omogočilo toliko dela in odrekavanja vseh jugoslovanskih delavcev.

In končno, večkrat že smo slišali, kako zaradi vrste dogovorov z deželami proizvajalkami nafte te surovine ne moremo kupovati na borzi. Po domače rečeno to pomeni, da jo plačujemo precej dražje kot bi jo lahko. Kako pa nam jo bodo plačevali na konvertibilnem trgu? Prav dobro gotovo ne, saj so z nafto in njenimi derivati dobro preskrbljeni in v zadnjem času so jo že večkrat pocenili. Uh, kako tuje zveni tole, »nafto so pocenili«, mar ne?!

Res imamo za vprašanja posebno rubriko na prvi strani. Pa vendar bi namesto komentarja k izvozu deviz, ki jih združuje naše združeno delo, radi vprašali predsednika republiškega komiteja za energetiko:

Ali je sploh mogoče razložiti takšno razprodajo ne le nafte, ne le trdo pridobljenih deviz, ampak tudi razprodajo zdrave pameti in naših osnovnih vrednot?

Ciril Brajer

Ne znamo ali nočemo

Kljub precej črnogledim napovedim pred letošnjim poletjem, te dni ugotavljamo, da bo turistična bera le malce večja, kot smo pričakovali. Bo pa, ne glede na to, da so turistične zmogljivosti marsikje zadovoljivo izkoriščene, še vedno na moč skromna in le senca tega, kar bi lahko; če bi znali in hoteli, iztržili od naših naravnih lepote.

Res nima pravega smisla, da bi si zatiskali oči: na našem morju letujejo tuji z najbolj plitvimi žepi in še ti so; seveda po naši zaslugi, pripeljali seboj prav vse, kar je bilo mogoče stlačiti v avtomobilske prtljajnike. Prenekateri celo kruh, da drugih stvari, ki še vedno štejejo k najbolj temeljni prehrani in vsakdanjim življenjskim potrebščinam, niti ne omenjamo. V zadnjih letih smo si zelo lahko miselno in neodgovorno zapravili še tisti borni ugled, ki smo ga uživali s svojo skromno, vendar vsaj malce zanesljivo ponudbo.

Po drugi plati smo v preteklosti razmeroma veliko vložili v gostinstvo, to je v hotelske in druge počitniške zmogljivosti. Poskrbeli smo za boljše prometne povezave, za mikavnejše in hitreje ceste, približali otoke naši obali in poskrbeli za neoporečno pitno vodo marsikje, kjer so bili ljudje še večeraj odvisni od kapnice. Toda vse to, od hotelskih zmogljivosti do sprejemljivih prometnih povezav je za hitrejši in donosnejši turistični razvoj, še vedno veliko premalo.

Množičen obisk tujcev in seveda tudi domačih gostov je namreč najbolj imenitna priložnost, da ponudimo in vnovčimo vse, zares prav vse, kar imamo, izdelujemo, pridelujemo in na kar smo lahko tudi ponosni. Pa ne le to, ob tej priložnosti bi lahko prodali še marsikaj drugega. Tudi takega, kar gre sicer pri nas bolj stežka v promet, kar je za nas kič, za marsikaterega tujca pa lep spomin na dopust v Jugoslaviji.

Pa ne znamo — ali nočemo — ponuditi niti tistega, kar sicer za med prodajamo v najbolj razvitem zahodnem svetu: vse od zares kakovostnih vin, izjemnih kulinarčnih specialitet, izdelkov izvirne domače obrti in podobno. Za začetek bi lahko denimo začeli pri tistih najbolj nezahtevnih domačih dobrinah, ki jih je sicer na pretek, turisti, domači in tuji, pa si jih ne morejo privoščiti ne za dolarje ne za dolarje. Naj omenimo recimo le sardele. To so tiste majhne in nadvse okusne ribice, ki jih je v našem morju toliko kot v redkokaterem na svetu. Julija je bil na primer ulov te iskane morske dobrote tolikšen, da so ribiči sleherni dan pometali iz prepolnih mrež v morje na tone in tone pravkar ulovljenih rib. Hkrati pa bi lahko po vsej Istri ob belem dnevu in s povečevalnim steklom iskal gostilno ali štant, kjer bi si človek lahko sem in tja, vsaj v teh poletnih mesecih, privoščil porcijo pečenih sardele.

Kakorkoli že: o turistični ponudbi, takšni ali drugačni, pri nas, žal, še ne moremo razpravljati. Zato, ker je ni, ker zanjo nočemo ali pa ne znamo, to je konec koncev prav vseeno, poskrbeti. In zato bo tudi letošnja turistična bera, kljub zadovoljivemu številu turistov, sila skromna. Sploh je ne bo mogoče primerjati s turističnim izkupičkom večine drugih evropskih držav, ki imajo sicer veliko slabše možnosti za razvoj te gospodarske panoge.

Andrej Ulaga

Spodbudni polletni rezultati v Tekstilni industriji
Otiški vrh in Železarni Ravne

V ospredju bitka za kakovost

Obisk podpredsednice RS ZSS Francke Herga v Dravogradu in Ravnah na Koroškem je bil dobra priložnost, da se seznanimo z nekaterimi aktualnimi vprašanji gospodarjenja in družbenopolitičnega delovanja v dveh koroških kolektivih.

Tekstilna idnustrija Otiški vrh, ki je pred kratkim obeležila 50-letnico delovanja, je v letošnjem letu povečala obseg proizvodnje za 15 odstotkov, zavaljo naraščanja vrednosti nemške marke se jim je bistveno povečal dohodek, presegajo evropske delovne normative, povečujejo izvoz (v glavnem lohn posli), zato so lahko letos tudi precej dvignili osebne dohodke.

Ob vseh teh podatkih pa je najbrž najpomembnejše, da so se tudi koroški tekstilci kar krepko postavili na svoje noge, kljub temu da je marsikdo že obupal nad njihovo pretesno zvezo z nemškim partnerjem. Zanj z njegovo surovino izdelujejo dokajšen del izdelkov. Pomembno je tudi, da razmišljajo in se pripravljajo tudi na čas, ko se bo iztekla pogodba s tujim partnerjem. Zato že zdaj resno pripravljajo proizvodne programe in iščejo povezave z domačimi delovnimi organizacijami. Sicer pa ta dravogradska delovna organizacija (eden izmed tozov uspešno deluje v ravnem občini), ki zaposluje v glavnem ženske, med tekstilkami so tudi delavke medicinske, trgovske in drugih strok, ki se na koroškem še kar naprej usmerjeno izobražujejo, čeprav ni nobene možnosti za zaposlitev v tej stroki. Že zdaj opozarjajo na izrabljeno in večinoma 18 let staro opremo. Pravijo, da bi morali nujno dobiti pravico do gospodarjenja vsaj z delom lastnih deviznih sredstev, da bi lahko uvozili opremo in s tem zagotovili socialno varnost delavcem.

Proizvodni in poslovni rezultati so nedvomno tudi tesno povezani z dobro samoupravno organiziranostjo in uspešnim delom sindikata ter drugih družbenopolitičnih organizacij. Za razmislek drugim pa je vsekakor podatek, da od 900 delavk in delavcev v delovni organizaciji dela le 25 v delovni skupnosti skupnih služb, v splošnem sektorju na primer le pet.

Verjetno vsi veliko bolje poznajo Žele-

Francka Herga je konec preteklega tedna skupaj z Jožetom Siničcem, Jožetom Klofutarjem, predstavnik občinskega in medobčinskega sveta ZSS obiskala Tekstilno tovarno Otiški vrh in si z zanimanjem ogledala vzorno organizirano proizvodnjo.

zarno Ravne, eno od največjih delovnih organizacij ne le na koroškem območju, temveč tudi v širši skupnosti. Zato naj zapišemo najprej to, da so v letošnjem prvem polletju sicer uspešno delali, da pa z rezultati nikakor niso zadovoljni. Po besedah Gvida Kacla, predsednika kolegijskega poslovnega odbora, bo v prihodnjem obdobju v ospredju bitka za kakovost, za zmanjšanje škarta, za izboljšanje delovne in tehnološke discipline. Posebej so poudarjali najpomembnejšo in najtežjo sindikalno nalogo, to je krepitev zavesti delavcev tega velikega kolektiva o potrebnosti višjih proizvodnih in gospodarskih dosežkov. Teži jih tudi to, da kljub drugačnim družbenim opredelitvam še kar naprej naraščajo obveznosti iz dohodka in čistega dohodka in tudi obresti, ki so zanje največja obremenitev.

Delitev osebnih dohodkov po delu in njegovih rezultatih v Železarni vedno bolj vzbuja pozornost drugih delovnih kolektivov. Kot je dejal Filip Rožanc, imajo podatki, ki so podlaga za izračun osebnih dohodkov, strokovno in samoupravno moč. Delavci razumejo sistem delitve (in posledice) in ga sprejemajo. V sistemu ločijo analitično metodo ocenjevanja dela in delovnih razmer. Zvedeli smo, da delitveni si-

stem v Železarni velja zlasti pri analitiki in določitvi mase osebnih dohodkov, da pa za zdaj še ne uveljavljajo sistema ugotavljanja osebnega prispevka delavca, v prihodnje pa bi radi, da bi ta delež pomenil 20 odstotkov osebnega dohodka. V Železarni letos niso imeli »poročila« OD za leto 1982, namesto tega so nekoliko bolj dvignili osebne dohodke, tudi trimesečnih poračunov niso opravili. Pravijo, da se bodo do konca leta uravnali glede na letošnje družbene usmeritve, obenem pa opozarjajo, da je treba pravočasno pripraviti tudi realne usmeritve za leto 1984, ker panož-

nega samoupravnega sporazuma verjetno še ne bodo imeli. Francka Herga je v pogovoru z njimi menila, da je treba uspešne rešitve na področju delitve osebnih dohodkov v Železarni širše popularizirati. Ravenski železarji vidijo svojo prihodnost v še resnejšem povezovanju s kovinsko predelovalno industrijo. Ob tem pa opozarjajo na nered v črni metalurgiji, kjer si vsaka železarna želi, da bi delala vse oziroma tisto, kar ji v tistem trenutku najbolj ustreza. Črna metalurgija po svetu pa je v hudi krizi in verjetno se bo to kmalu poznalo v naši razdrobljeni in zastareli industrijski panogi.

Železarje so posebej opozorili tudi na vprašanje ustanovitve energetske SIS za Koroško in celjsko regijo. Pravijo, da niso dobili nobenega odgovora na vprašanje, zakaj je potrebna ta nova SIS. Menijo, da bo njihov delegat v njej težko kaj dosegel, verjetneje bo v njej spet kdo uveljavil svojo oblast.

Predstavniki rudnika Mežica so Francko Herga seznanili tudi s problematiko zagotavljanja sredstev za financiranje raziskovalnih rudarskih del, kar je nujno za obstoj rudnika, saj družba še kako potrebuje svinec. (O tem bomo obširneje še pisali.)

Franček Kavčič

Zaposlovanje

Kljub težavam vendarle nekaj uspehov

Danes izredno kritično govorimo o zaposlovanju, vendar ni vse samo slabo in na mnogih področjih tudi dosegamo dokaj dobre rezultate. Iz poročila o zaposlovanju v letu 1982 in o gibanjih v prvih štirih mesecih letos lahko razberemo, da smo vse glavne cilje vendarle dosegli. Kljub težavam stopnja zaposlovanja raste čeprav je nizka. Postopoma se uveljavlja proizvodno delo, ugotavljamo čedalje boljše ustvarjalne težnje šolajoče se mladine. V štipendiranju se globalno približujemo načrtovanemu obsegu kadrovskih štipendij in štipendij iz združenih sredstev. Pripravnik zaposluje približno v pričakovanim obsegu, povečuje se pripravljenost za delo in prostorska mobilnost iskalcev zaposlitve. V organizacijah združenega dela politiki zaposlovanja posvečajo čedalje večjo pozornost. Menim, da kljub mnogim težavam družba obvladuje to področje in da imamo tudi v sedanjih težavnih razmerah objektivno dobre možnosti. Največ je vredno to, da se stvari lotevamo pri vzrokih in ne rešujemo samo posledic.

V zadnjem obdobju veliko razpravljamo o iskalcih zaposlitve in o nezaposlenih. Ti dve kategoriji moramo ločiti.

Pred nedavnim je bilo v Ljubljani 1548 registriranih iskalcev zaposlitve. Po dogovorjenih merilih skupnosti za zaposlovanje pa jih je bilo le 832 dejansko brezposelnih. Skoraj polovica teh ni pripravljena sprejeti drugega dela, kot si ga želijo, za nižje osebne dohodke, ali pa so med iskalci zgolj zaradi različnih statusov, ki si jih s tem pridobijo.

V skupnosti za zaposlovanje zdaj iskalcev zaposlitve ne prikazujemo samo po občinah, temveč jih porazdelimo po krajevnih skupnostih, kjer so doma in se vključijo v delegacijo za zaposlovanje. Tako se iskalci neposredno znajdejo v položaju, ko lahko v sodelovanju z delegacijami za zaposlovanje uveljavljajo svoje interese, pravice, pa tudi odgovornosti. Žal pa so rezultati te oblike organiziranja iskalcev še neznamni.

V javnosti včasih govorimo o precej večjih številkah

iskalcev zaposlitve. Nekateri namreč ugotavljajo, da je veliko delavcev, ki zaposlitve ne iščejo prek skupnosti za zaposlovanje. Zavaljo teh si ni treba delati veliko skrbi. Zadržujemo, da se vključijo v delo prek skupnosti za zaposlovanje. Ne bomo pa podpirali tistih, ki ne bodo spoštovali tega in se zaposlovali po svoji presoji, interesih, mnogokrat pa tudi s pomočjo zvez.

Zelo resna kategorija iskalcev zaposlitve, s katero se v skupnosti za zaposlovanje ukvarjamo, so ekonomski in tehnološki viški delavcev. To je najhujša oblika odprte brezposelnosti, ko delavci izgubijo delo in si pridobijo pravico do nadomestila osebnega dohodka za čas brezposelnosti. Teh je v Sloveniji le okoli 3400, povprečno pa so v tem statusu 4 mesece. Takih je trenutno okoli 1200. Kljub zapletenim gospodarskim razmeram in številnim težavam, s katerimi se soočajo organizacije združenega dela, za letos ne predvidevamo povečanja števila teh delavcev.

Vsekakor pa je treba še med delom iskati možnosti za pre-zaposlovanje, prekvalifikacijo, dokvalifikacijo, da se bomo lahko čim bolj izognili takim primerom.

Žel bi poudariti, da še tako dobrih sklepov in stališč ne bomo uveljavili zgolj s sedenjem na sestankih ali s pisanjem okrožnic, ki jih bomo pošiljali združenemu delu, temveč s skupnimi in neposrednimi aktivnostmi tako zveze sindikatov, aktivistov in strokovnih delavcev skupnosti za zaposlovanje ter vseh drugih dejavnikov v občini, ki naj v neposrednem stiku z organizacijami združenega dela, skupaj z delavci, prispevajo k reševanju problemov in uveljavljanju družbenih usmeritev. Tako bomo dosegli najboljše rezultate, delavcem pa vlili zaupanje v njihov sindikat in v vlogo skupnosti za zaposlovanje. Pri tem bo delno treba upoštevati kratkoročne in dnevne probleme, vendar pa zaradi teh ne bomo smeli zanemariti dolgoročnih ciljev, ki jih ima in jih bo uveljavila naša samoupravna skupnost.

Andrija Vlahovič

Občinski sindikalni svet v Novem mestu izdelal analizo izplačevanja osebnih dohodkov

Položaj ni rožnat

Položaj na področju socialne varnosti delavcev je več kot zaskrbljujoč. Prava uganka je, kako pri dandanašnji draginji in vedno nižjih osebnih dohodkih preživijo posamezni sloji delavcev. Prav ta uganka pa utegne biti takoj po dopustih ena osrednjih točk dnevnih redov sindikalnih sej, zato bržda ne bi bilo odveč, če bi se v vseh sindikalnih okoljih nanje temeljito pripravili. Najmanj, kar bi morali storiti, je vsekakor to, da razčlenijo izplačevanje osebnih dohodkov. Tembolj, ker smo prišli v položaj, ko se o socialni varnosti delavcev ne bomo mogli več pogovarjati na pamet.

Podobno menijo tudi na občinskem sindikalnem svetu v Novem mestu (najbrž niso osamljeni), kjer so se zavedajo ene temeljnih nalog sindikata (skrbi za socialno varnost delavcev) polotili izdelave analize izplačevanja osebnih dohodkov vseh zaposlenih v občini. Nalogo je izpeljal svet za dohodek in osebne dohodke, ki je ugotovil, da je v letošnjem prvem trimesečju prejelo manj kot 10.000 dinarjev 9 odstotkov vseh zaposlenih. Brez dvoma zaskrbljujoča številka.

še zlasti, če ji dodamo podatek, da je 23,7 odstotka zaposlenih v tem obdobju prejelo manj kot 11.500 dinarjev.

V Novem mestu so še letos imeli primere, ko so delavci v posameznih ozdih prejeli celo manj kot 7.390 dinarjev. Torej manj kot je bila z zakonom zajamčena osnova. Zanimivo pri tem pa je, da teh delavcev ni bilo največ v IMV, kot bi sprva kdo pomislil, temveč v takšnih ozdih kot na primer: TOZD Tovorni promet Gorjanci, Obutev, Varnost itd.

Največ zaposlenih, ki so prejeli manj kot 11.500 dinarjev osebnega dohodka na mesec, je v gostinstvu in turizmu. Največ takšnih, katerih kuverte pa so bile celo tanjše od 10.000 dinarjev imajo v vzgoji in izobraževanju.

Iz vprašalnikov, ki jih je omenjeni svet razposlal osnovnim sindikalnim organizacijam, je razvidno, da so v novomeški občini tudi ozdi, katerih delavci so v več kot 40 odstotkih prejeli manj kot 11.500 dinarjev. V Kmetijski zadrugi Krka tozd Hmeljnik je manj od omenjene vsote prejelo celo 92 odstotkov delavcev, v tozdu Šmarjeta novomeškega IMV 75 odstotkov, v Krojaču 66 itd.

V obdobju januar-marec letos je bilo v novomeški občini celo 6 tozov, ki so imeli povprečni osebni dohodek manjši od 10.500 dinarjev.

Kot poudarjajo v osnovnih organizacijah sindikata, tičijo vzroki za nižje osebne dohodke predvsem v nizko vrednotenih režijskih delih, nedoseganju norm, težkem gospodarskem položaju nekaterih panog, nizki rasti dohodka in nejasnih pogojih za gospodarjenje, izgubah, slabih sistemih delitve po delu, premajhni izkoriščenosti zmogljivosti in časa itd.

Osnovne sindikalne organizacije trdijo, da jih večina spremlja socialni položaj svojih delavcev. Pravijo, da to počnejo tako, da občasno pregledajo izplačila osebnih dohodkov, mesečno spremljajo izplačila osebnih dohodkov, potem pa se član izvršnega odbora OOS pogovori s slabo plačanim delavcem, sindikalna skupina razčleni vsak primer posebej. IO OSS sodeluje s solidarnostnim skladom in predlaga enkratne denarne pomoči itd.

Na pobudo OOS so v nekaterih ozdih za izboljšanje socialnega položaja delavcev z nizkimi osebnimi dohodki spodbu-

jali k večji produktivnosti dela, dajali enkratne denarne pomoči, uvedli dodatek na izmensko delo, prevrednotili nekatera dela in naloge, prerazporedili delavce s slabimi delovnimi rezultati, sprejeli nove samoupravne splošne akte o nagrajevanju, delili večji regres za letni dopust itd.

Nekatero osnovne organizacije pri posameznih primerih niso ukrepale, ker so ugovarile, da imajo delavci poleg dohodkov iz rednega delovnega razmerja tudi druge dohodke. Najbolj nespodbudna in za sindikat tudi nesprejemljiva pa je ugotovitev nekaterih osnovnih organizacij, da nimajo »možnosti vpliva, oziroma ne morejo kaj dosti prispevati k izboljšanju socialnega položaja delavcev z najnižjimi osebnimi dohodki«.

Kar zadeva najvišje osebne dohodke, lahko rečemo, da le-ti niso pretirani. Preseneča edinole 49.501 dinar osebne dohodka predsednika kolektivnega poslovnega organa IMV. Prav v tem času je namreč skoraj polovico vseh zaposlenih v IMV prejelo manj kot osebne dohodke.

Ivo Kuljaj

7 DNI V SINDIKATIH

Obvestilo o ponatisu

Založba Delavska enotnost bo v najkrajšem času izdala razprodane dokumente »Kraigherjeve komisije« iz zbirke Aktualna tema:

- AT št. 1 — Izhodišča dolgoročnega programa ekonomske stabilizacije
- AT št. 2 — Protinflacijski program
- AT št. 6 — Dolgoročni program ekonomske stabilizacije stanovanjskega in komunalnega gospodarstva

Vse tri brošure lahko naročite pri Delavski enotnosti, Celovška cesta 43, natančnejša pojasnila pa dobite po telefonu 320-403.

Pogovor s sekretarjem republiškega odbora sindikata tekstilne in usnjarsko-predelovalne industrije Jožetom Klobučarjem

Uspehi, ki so plod opiranja na lastne moči

Še pred leti smo zmajevali nad možnostmi naše tekstilne in usnjarske industrije. Prihodnosti tako rekoč ni bilo. Toda tekstilci so se že pred leti »šli stabilizacijo« — obsteti pa so zdaj tu. Res je sicer, da so sadovi do neke mere posledica nekaterih »slučajnosti«, nikakor pa ni mogoče zanikati ključnih dejavnikov: trdega dela, odpovedovanj, smotrnega gospodarjenja, prodiranja na tuje trge, skratka opiranja izključno na lastne moči.

O dosežanih razvoju, doseženih uspehih ter možnostih tekstilne in usnjarske industrije v prihodnje smo se pogovarjali s sekretarjem RO sindikata teh dejavnosti Jožetom Klobučarjem.

— Pred leti smo obe dejavnosti obravnavali precej macehovski in ju tako rekoč prepustili samim sebi v dokaj slabem položaju. Kakšen je zdaj položaj tekstilne in usnjarske industrije v Sloveniji?

»Mnogi prevečkrat postavljajo vprašanje, zakaj v zaostrenih gospodarskih razmerah obe panogi razmeroma dobro gospodarita v primerjavi z nekaterimi drugimi. Nekaj je prav gotovo v izročilu, vendar je treba poudariti, da sta bili tako tekstilna industrija kot usnjarska v preteklosti večkrat v negotovosti. Na primer v letih od 1970 do 1980 je pri nas vladalo mnenje, naj bi obe dejavnosti, zlasti pa tekstilna, čim bolj skrčili in sčasoma preusmerili. V tem obdobju je bilo zato tudi veliko ozdov, zlasti v tekstilni industriji, v izgubi. Kljub zapostavljanju in težavam sta obe dejavnosti, ki sta bili bolj ali manj prepuščeni sami sebi, že takrat precej pripomogli k razvoju družbe. Tako je v teh ozdih že tedaj veljalo načelo, ki smo ga začeli uveljavljati šele v zadnjem času: opiranje na lastne moči. To je praktično pomenilo, da so se ozdi usmerjali na tuje tržišče. Večletna prizadevanja, da bi se izkopal iz izgub, zaostalosti v opremljenosti in tehnologiji, skratka iz slabega položaja, so rodila sadove.«

— Zaostrene gospodarske razmere torej niso presenetile niti tekstilcev niti usnjarske?

»Res je. Stabilizacijska gesla, kot so več in bolje delati ter več izvažati, zlasti na konvertibilna tržišča, so v večini ozdov obeh panog že zdavnaj veljala. Danes gledamo na uspehe teh ozdov z začudenjem. Toda tu ni nikakršnih čudežev. Skrivnost je v dobri in trdem delu, v skoraj popolni izkoriščenosti zmogljivosti, veliki usmeritvi v izvoz, v mnogih odpovedovanjih delavcev itd. Precej let so imeli delavci v obeh panogah zelo nizke osebne dohodke.

V preteklem srednjeročnem obdobju skoraj ni bilo novih naložb. Temeljna usmeritev je bila in je še v posodabljanju tehnologije. Tu še močno zaostajamo kar je tudi največja težava obeh dejavnosti. Glede podatkov pa tole: zanimivi so primerjalni podatki o izvozu. Leta 1978 je slovenska tekstilna industrija izvozila za poldrugo milijardo dinarjev izdelkov, lani pa že več kot za 7 milijard 700 milijonov dinarjev. Torej se je izvoz v štirih letih povečal za okoli petkrat. To seveda niso majhne številke. Podobno razmerje velja tudi za us-

njarsko-predelovalno industrijo, ki je glede izvoza na delavca na prvem mestu v republiki (tekstilna na četrtem). Delež izvoza obeh panog v industriji in rudarstvu Slovenije iz leta v leto raste. Leta 1981 je bil 8,4% že lani pa 9,4%. Tudi to ni majhen skok!

Največ pa pove podatke, da v prvih šestih mesecih letos ni bilo organizacije združenega dela, ki bi poslovala z izgubo. Mimogrede: izgub ni bilo tudi po zaključnem računu za leto 1982.«

Recept je preprost

Tekstilna industrija se je zelo odgovorno vključila v izpolnjevanje obveznosti in prizadevanj za stabilizacijo gospodarstva. Z večjo delovno disciplino, medsebojnim sodelovanjem in povezovanjem, povečano intenzivnostjo dela je prišla v sam vrh najuspešnejših dejavnosti. To še zlasti velja za ekonomske stike s tujino, kjer je predvsem z večjim izvozom na konvertibilna področja precej pripomogla k uravnavanju devizne bilance v naši republiki, predvsem pa si zagotavlja potrebne devize za nemoteno proizvodnjo. Za popostritev navajamo razpredelnico o izvozu po letih:

Leto	1.541.731	Indeks	v tisoč din
1978	1.541.731	100	\$ = 27,30
1979	2.205.655	143	
1980	3.338.584	216	
1981	4.310.965	280	
1982	7.713.949	500	

— Glede na to, kar ste povedali, bi bilo vprašanje o prihodnosti obeh panog pravzaprav odveč. Toda če vemo, da se gospodarske razmere čedalje bolj zaostrejo, verjetno ne bo šlo brez težav tudi v tekstilni in usnjarski industriji?

»Večino ukrepov ali zaostritev kajpak čutijo tudi tekstilci in usnjariji. Problem so zlasti surovine in reprodukcijski material. Obe panogi sta namreč precej odvisni od uvoza bombaža, volne in surovih kož. Povedati pa moram, da obe panogi krepko presegeata pokritost uvoza z izvozom. Leta 1981 je bil ta presežek v tekstilni industriji 30 odstotkov, lani pa zaradi čedalje večjih tečajnih razlik kljub vsemu še 18 odstotkov. Pri usnjarski industriji je bil lani ta odstotek še višji, samo v prvih treh mesecih letos pa je bil indeks pokritosti uvoza z izvozom 212,5.

Glede na te podatke se niti tekstilna niti usnjarska industrija ne bi smeli ubadati s problemi. Toda gospodarita lahko le z okoli 40 odstotki ustvarjenih deviz, kar pa ne zadošča za zagotavljanje surovin za normalno proizvodnjo. Nekaterim organizacijam združenega dela zato že vsako nadaljnje povečevanje izvoza prinaša izgubo. Kako jo

pokrivati pa tako vemo: s pritiskom na cene na domačem trgu.«

— Kaj pomeni odločitev, naj ne bi širili sedanjih zmogljivosti, čeprav akumulacija to omogoča?

»Pomeni predvsem dvoje: prvič gre za objektivno oceno položaja, saj se tekstilci in usnjariji tako v Sloveniji kot v Jugoslaviji zavedajo, da je že sedanjih zmogljivosti glede na domačo surovinsko bero preveč. To velja predvsem za slovenske tekstilce,

medtem ko v nekaterih drugih republikah ne razmišljajo tako in gradijo nove obrate. Drugič pa gre za usmerjanje ustvarjenih sredstev v posodabljanje strojne opreme, kar pa predvsem pomeni večjo proizvodnjo ob nižjih stroških, zmanjševanje števila zaposlenih, s tem pa seveda večjo konkurenčnost na domačem, zlasti pa tujih tržiščih.«

— Je mogoče v prihodnosti računati na manjši uvoz surovin oziroma na opiranje na domačo surovinsko bazo?

»Vprašanje je zelo zapleteno. Po mojem mnenju ne bi bilo stvarno pričakovati, da bomo kdaj doma pridelali toliko bombaža, pridobili toliko volne in surovih kož, da bi pokrili vse potrebe obeh panog. Nekaj bi se dalo storiti, če bi se znali dogovoriti. To zlasti velja za surove kože, medtem ko za pridelavo bombaža delno pa tudi volne nimamo veliko možnosti. O tem je splošno združenje usnjarsko-predelovalne industrije Slovenije že dalo pobudo za dogovarjanje s kmetijstvom. Žal rezultatov za zdaj še ni.«

— Zdaj so aktualne cene. Kako je s tem v tekstilni in usnjarski industriji? Po nekaterih

Zgovorne številke

Kategorija	indeks 1981/82	
	tekstil. ind.	usnjars. pred.
— celotni prihodek	130	135
— dohodek	130	134,7
— čisti dohodek	131	136
— prihodek na tujem trgu (konvertibil. pod.)	160	133,5
— dohodek na delavca	129	136,5
— bruto akumulacija	124	131,6

Teh nekaj podatkov kaže na zadovoljive rezultate, predvsem pa na to, da se je v zaostrenih razmerah gospodarjenja potrdila klenost in delovno izročilo delavcev v obeh dejavnostih, saj so kljub neenakopravnim pogojem za gospodarjenje, slabšem materialnem položaju, izredni konkurenci doma in v tujini zavestno in z vso odgovornostjo izpolnjevali naloge in prispevali k stabilizaciji, predvsem pa z večjim izvozom pripomogli k boljši devizni bilanci tako v Sloveniji kot v Jugoslaviji.

napovedih naj bi se krepko podražili tudi izdelki teh dveh panog.

»Cene izdelkov obeh panog so zelo vezane na cene surovin in reprodukcijskega materiala iz uvoza. Razmere slabšajo še tečajne razlike, ki jih velika večina ozdov ne zmore v celoti pokrivati. To se kajpak odraža tudi v višjih cenah. Z bolj smotrno oziroma ustreznejšo cenovno politiko v reprodukcijski verigi bi se lahko izognili drastičnim podražitvam. Naj to misel nekoliko komentiram: oblikovanje cen izdelkov ne bi smelo potekati tako kot doslej, ko smo ceno gradili od spodaj navzgor, začenši od prvega v verigi do proizvajalca končnega izdelka. Cena bi morala temeljiti na oceni, koliko lahko in zmore prenesti trg oziroma porabnik. Od te cene navzdol pa bi s temeljito razčlenitvijo morali ugotavljati, kolikšen je dejanski delež oziroma strošek slehernega v končnem izdelku. Če to zdaj še ni sprejemljivo, bo pa v prihodnosti, ko bo verjetno še bolj padla kupna moč prebivalstva in bodo organizacije združenega dela prisiljene tako razmišljati in se tudi vesti.

Ljudje smo seveda najbolj občutljivi pri hrani, obleki in obutvi. Čedalje bolj bomo prisiljeni razmišljati in se sprijazniti s tem, da obleka in obutev ne moreta biti skoraj zastojni, čeprav se je s tem dejstvom težko sprijazniti v sedanjem času, ko padajo realni osebni dohodki, ko je življenje iz dneva v dan dražje.

Kot primer, zakaj se draži obutev, naj povem tole: kilogram surove kože stane zdaj toliko kot kilogram mesa, kvadratni meter usnja pa stane okoli 354 starih tisočakov. Iz kvadratnega metra ni mogoče narediti ženskih škornjev. Če k temu prištejemo še fiksne stroške vse od porabljene energije do osebnih dohodkov pa do raznih davkov, davkov in marž, potem je končni seštevek tak, kot je. Zato ni čudno, da so nekje v Srbiji objavili, da če bo šlo tako naprej oziroma če bomo cene tako oblikovali, potem bo par moških čevljev že jeseni stal okoli 10.000 dinarjev. To je seveda pretiravanje. Je pa posledica našega načina razmišljanja, kako priti do čim višje cene in dohodka.«

— Govorila sva o panogah nasploh. Toda te rezultate dosega konkretna organizacije združenega dela.

»Težko je naštet le nekaj najboljših, ne da bi ob tem napravil krivico mnogim drugim, ki se prav tako trudijo in dosegajo uspehe. Če ugotavljamo, da sta tekstilna in usnjarska industrija uspešni, to pomeni, da so uspešne bolj ali manj vse organizacije združenega dela. Vendar pa je nekaj ozdov, ki presegeajo dobro povprečje.

V tekstilni industriji so to Mura, MTT Maribor, Svila Maribor, Predilnica Litija, Labod Novo mesto, PIK Maribor, Tosama Domžale, IBI Kranj itd. V usnjarski industriji pa zlasti izstopajo: Industrija usnja Vrhnika, Konus Slovenske Konjice, Utok Kamnik, Planika Kranj, Peko Tržič, Alpina Žiri, Toko Domžale in druge tudi manjše organizacije združenega dela.«

Peter Štefanič

7 DNI V SINDIKATIH

Ali se socialna problematika v ozdih obravnava enakovredno z ekonomskimi vprašanji

Delavec zgolj privesek stroja?

Piše: Jože Tavčar

To vprašanje je bilo postavljeno iz razumljivih vzrokov. Cilj je bil ugotoviti, ali ob obravnavi gospodarskih vprašanj v organizacijah združenega dela namenjajo dovolj pozornosti tudi socialnim posledicam takih ali drugačnih gospodarskih odločitev. Pri tem nas je vodilo, da moramo biti v sedanjem družbenoekonomskem položaju še posebej pozorni na socialne vidike, ki so nujni pri vsaki gospodarski opredelitvi. Še več. Izpolnjevanje gospodarskih nalog lahko poteka tudi brez večjih težav, če so sprejeti tudi primerni ukrepi, ki naj bi preprečevali ali pa vsaj blažili nastajanje socialnih težav pa tudi konfliktov. Problemi vse večje uravnolovke, potiskanje delitve po delu in njenih rezultatih ob straneh (kar potiska zlasti nekatere kategorije zaposlenih v bitko za plačo), številne ustavitve dela zaradi nizkih osebnih dohodkov itd., je samo druga stran medalje notranjih socialnoekonomskih odnosov v združenem delu.

Temeljna ugotovitev o pozornosti, ki jo ob gospodarskih vprašanjih namenjajo socialni problematiki je, da je socialna problematika izrazito zapostavljena. Od 40 organizacij so samo v šestih ugotovili, da ob razpravah o poslovnih problematiki namenjajo enako pozornost tudi socialnim vprašanjem. Nekakšen ekonomski utilitarizem je torej že globoko prodril v notranje odnose v organizacijah združenega dela, kar pa je vsekakor odraz prevladujoče vloge poslovodnega kadra, ki ima velikokrat tudi zadnjo besedo na sejah samoupravnih organov. To še ne pomeni, da je s takim odnosom moč socialno problematiko prikriti ali še celo negirati. Največkrat je to odraz tehnobirokratske miselnosti nekaterih ljudi v združenem delu, ki poskušajo naprtiti socialna vprašanja sindikalni organizaciji ali pa nimalokrat enostavno socialnim delavcem. Lahko bi rekli, da se v teh odnosih zrcalijo nesamoupravni in nesocialistični procesi v združenem delu, ki pačijo temeljno vlogo združenega dela na področju socialne varnosti delavcev. Na žalost ta težnja ni le znotraj združenega dela, temveč tudi širše. Saj je v zadnjem času vse več trditve, da so družbeno sprejemljive le tiste socialne pravice, katerih neposredni učinek so večja storilnost in boljši poslovni rezultati. Tako gledanje je nazadnjaško, lahko bi rekli reakcionarno, dolgoročne posledice take usmeritve pa negiranje temeljnih ciljev in zgodovinskih nalog

socialistične samoupravne družbe. Vodi v apologetiko dobičarske industrijske civilizacije, brez humanih in kulturnih prizadevanj — skratka v obravnavanje človeka kot objekta, instrumenta proizvodnje in odnosov.

Zanimive so nekatere ocene tega področja. Tako socialni delavci pišejo: »socialna problematika je nebodisigatreba«, »ko pride do kritičnega trenutka, tedaj se odgovorni začnejo ukvarjati s temi vprašanji«, »socialna vprašanja se obravnavajo, ko to delavci zahtevajo«, »poslovodni delavci se ne zanimajo za socialna vprašanja delavcev«, »v kolikor socialna služba izvrši pritisk, se stvari vsaj deloma premaknejo«, »vse bolj se zapaža, da delavca nekateri obravnavajo kot privesek stroja«.

Taka so kritična mnenja o teh dogajanjih v združenem delu. Na prvi pogled bi lahko trdili, da gre za protislovnost ocen, ki smo jih navedli ob dejavnosti samoupravnih organov oziroma sindikalne organizacije in pa med temi mnenji.

To protislovnost bi lahko pojasnili tako, da samoupravni organi odločajo velikokrat prepozno, da sindikalna organizacija sprejema nase tudi konkretne operativne naloge, da pa ob gospodarskih odločitvah, ki se sprejemajo tudi v ožjih krogih in ki jih pozneje verificira samouprava, imajo odločilno besedo poslovodni organi. Ta stran mnenj strokovnjakov za socialno delo je pomembna tudi zato, ker potrjuje, da smo v preteklosti razmišljali o razvoju gospodarstva izključno z ozkega ekonomističnega gledišča in ob tem zapostavljali širše družbene probleme, znotraj njih pa socialne okoliščine in posledice. Hkrati pa še posebej v zvezi z družbenimi prizadevanji za stabilizacijo še bolj opozarja, da je treba ob gospodarskih usmeritvah vedno upoštevati tudi vsa socialna vprašanja.

(Nadaljevanje prihodnjič)

KNJIŽNICA
SINDIKATI

NEUVRŠČENI
IN
NEUVRŠČENOST
1961—1983

Delavska enotnost

69. zasedanje Mednarodne organizacije dela

PIŠE: PETER TOŠ

2.

Zeneva 1. junija 1983.

V Palači narodov so se zbrali delegati 138 držav članic MOD ter predstavniki Združenih narodov, njenih specializiranih agencij ter raznih nevladnih in drugih mednarodnih organizacij. Velika dvorana, v kateri je bilo spregovorjenih veliko zgodovinsko pomembnih besed o napredku človeštva in miru v svetu, je bila polna. V pritličju so sedeli delegati, na treh prostranih balkonih gostje in številni novinarji, na tlu pa visoki uradniki mednarodnega urada dela z generalnim direktorjem gospodom Blanscharom na čelu. Leta 1982 so naši delegati sedeli v 1. vrsti, letos pa je bil napis Jugoslavija na sedežih v zadnji vrsti. Razporeditev je pomembno proceduralno vprašanje, ki ga v tej organizaciji rešujejo z v akoletnim menjanjem vrste, po katerih so sicer po abecednem redu razporejene delegacije držav članic.

Takoj po svečanem začetku dela 69. zasedanja generalne konference MOD se je pričelo naporno dogovarjanje o kandidatih za vodenje dela konference in njenih delovnih teles. Po skoraj dva dni trajajočih usklajevanjih so bili izvoljeni za predsednika konference James B. Bolger, minister za delo Nove Zelandije; za podpredsednike pa V. Mračkov, vladni delegat LR Bolgarije, G. Politer, delodajalski delegat iz Avstralije ter G. Lloyd, delavski delegat iz Velike Britanije. Za obravnavanje posameznih vprašanj so bili oblikovani številni komiteji, takoj zatem z nebstveno krajšo proceduro pa tudi njihovi predstavniki in podpredsedniki. Navedene funkcije niso le ugledne za posameznike in državo, ki jo delegat predstavlja. Nosilci teh funkcij imajo ključno vlogo v komitejih pri pripravi predlogov za generalno konferenco. Predsednik konference ima velik vpliv na odločanje. Od tega če predsedniško kladivce udari hitreje ali počasneje, je v precejšnji meri odvisna tudi končna odločitev, še posebej ob izredni in za mednarodne organizacije zelo specifični proceduri odločanja v MOD. Po kratkem opisu začetka bom z nekaj stavki skušal orisati nekatere skupne značilnosti celotnega letošnjega zasedanja MOD.

Zapletene ekonomske in politične razmere v svetu so se močno izrazile tudi na tej konferenci pri obravnavanju skoraj vseh vprašanj z njenega dnevnega reda. Tako so bila v delu komitejev, skoraj enako pa tudi v delu plenarnega zasedanja, zelo izrazita nasprotja med obema vojaškima blokoma. Za razliko od lanskega zasedanja ta konfrontacija letos ni bila tako odprta, direktna in ostra. Zavita v formalno proceduro pa se je vseeno izražala v zavzeti medsebojni nepopustljivosti, kar je bilo odločilno za opredeljevanje do vseh osrednjih vprašanj oziroma je onemogočilo soglasje.

Večjo umirjenost je povzročila tudi odsotnost poljske delegacije, ki je s posebno deklaracijo obvestila konferenco o razlogih zanjo. Ta modra poteza Poljakov je onemogočila vsesplošno ofenzivno zahodnega bloka na vzhodne socialistične države in ohranila dostojanstvo Poljske kot suverene socialistične države. Podobno potezo je naredila tudi DR Vietnam, čeprav z nekoliko drugačno obrazložitvijo. V takšni nepredvideni situaciji so zahodne države izgubile glavno orožje za svojo propagandno ofenzivo. To so skušale nadomestiti z napadi na Češkoslovaško, kar pa jim je le deloma uspelo.

Medblokóvska konfrontacija, ki se kaže tudi v delu administra-

tivnega sveta in strokovnih teles, vse bolj pogloblja skrb in nezadovoljstvo nerazvitih ter dežel v razvoju. Kritika takšnih zaostrovanj je vse bolj odprta, vse pogostejša pa so opozorila, da te razmere blokirajo razvoj in delu te organizacije. Nerazvite dežele in dežele v razvoju se zato vse bolj med seboj povezujejo, še posebej uspešno se povezujejo nevrščene države, ki postajajo vse pomembnejši dejavnik v MOD. Vse to opozarja, da je MOD v krizi, ki se zaradi odlaganja odprtih vprašanj vse bolj zaostčuje. MOD se v poglobljanju prepada med razvitimi in dežalami v razvoju, vojaškega zaostrovanja in politične konfrontacije v svetu, nahaja v položaju, ki onemogoča reševanje zgočih vprašanj. Hiter tehnično-tehnološki razvoj, kompjuterizacija in avtomatizacija odpirajo vrsto novih vprašanj s področja dela, zaposlovanja, socialne varnosti itd., ki zahtevajo mednarodne enotne standarde pri njihovem urejanju. Vrsta konvencij in priporočil je izraz obdobja industrializacije, zato jih je potrebno spremeniti in dopolniti. Vse to pa je v zaostreni medsebojni konfrontaciji težko doseči. Velik prispevek, ki ga je ta organizacija dajala v preteklih desetletjih za splošni napredek človeštva, se v zadnjih letih vse bolj zmanjšuje — to pa povzroča kriza, ki se iz leta v leto bolj pogloblja.

Jugoslavija ima v MOD pomembno mesto. Je soustanoviteljica te mednarodne organizacije. Njena vloga, se kaže v tem, da je ena tistih članic, ki so doslej sprejele in ratificirale največje število konvencij in priporočil MOD. Za njen pomen v MOD pa je najpomembnejši njen družbenoekonomski in politični sistem ter vloga in ugled v gibanju nevrščeni držav. Glavne bitke, ki označujejo vsakoletno zasedanje generalne konference te organizacije in izpričujejo razredna nasprotja med lastniki kapitala, ki so zastopani z delegati delodajalci, ter delavci, ki so zastopani z delegati sindikatov, so v Jugoslaviji že zdavnaj dobljene. Zelo redka so tista, določila naprednih mednarodnih predpisov, ki jih je sprejela MOD, ki ne bi bila že v celoti uveljavljena v naši zakonodaji oziroma v samoupravnih splošnih aktih. Prav to dejstvo naši delegaciji na vsakoletnem zasedanju nalaga posebne naloge in odgovornosti. Vplivati mora na to, da bo MOD ponovno sposobna sprejemati napredne rešitve in mora utemeljeno prispevati pri njihovem nastajanju. Menim, da je prav to ključna vloga Jugoslavije in da je v tem naša odgovornost do naprednega delavskega gibanja v svetu, ki je v celotnem sistemu Združenih narodov le v MOD neposredno zastopano s svojimi izvoljenimi predstavniki.

(se nadaljuje)

KAKO GOSPODARIMO

Izpolnjevanje proizvodnih načrtov v Rudniku lignita Velenje in Termoelektrarnah Šoštanj

Že vrsto let brez zamud

Delovne organizacije v okviru sestavljene organizacije združenega dela Rudarsko elektroenergetski kombinat Velenje, ki so ga ob svojem letošnjem prazniku in dnevu slovenskih rudarjev preimenovali v Rudarsko elektroenergetski kombinat Franc Leskošek-Luka, so že vrsto let znane po tem, da presejajo proizvodne načrte. Tako je tudi letos.

Sedemmesečni načrt so rudarji presegle za 49.030 ton

Rudarji iz Titovega Velenja, ki že vrsto let pred rokom izpolnijo letni proizvodni načrt, so v prvih šestih mesecih letos pridobili 2.408.000 ton lignita in spet presegle planska predvidevanja. Uspešni so bili tudi julija s proizvodnjo 385.000 ton lignita. Tédaj so samoupravni organi temeljnih organizacij združenega dela Rudnika lignita sklenili, da bodo zaradi velikih potreb po premožu povečali osnovni letni delovni načrt za 100.000 ton. Letos bodo velenjski rudarji nakopali torej 4.800.000 ton premoga.

Sedemmesečna proizvodnja, ko so z izkopom 2.793.000 ton lignita za 49.030 ton presegle letni delovni načrt, obeta, da bodo predvidevanja res dosežena. Zapisati pa je treba, da bodo velenjski rudarji dodatnih 100.000 ton lignita pridobili z delom v 10 prostih sobotah, ki so bile najprej predvidene kot proste.

Težav je vse več, tudi likvidnostnih

Izpolnjevanje proizvodnih nalog ovira v tem letu več težav.

V zadnjih mesecih so se poslabšale montan geološke razmere. V jamah Skale in Preloge so se povečali hribinski pritiski. Nova oprema za mehanizirane odkope prihaja s precejšnjo zamudo, zato so v tem letu kopali lignit na večjem številu klasičnih odkopov, kot so načrtovali. Sicer pa je kar 80 odstotkov vse opreme na mehaniziranih odkopih že odpisane! Kljub temu da so okrepili vzdrževalna dela ne manjka zastojev. Vse več težav je tudi pri tipizaciji opreme. Čeprav načrtujejo, da bodo odslej uvažali le četrtino potrebne opreme, pa do konca julija še niso uspeli skleniti nobene pogodbe za nakup. Težav ne manjka niti pri nakupu domače opreme: izbor opreme še ni zadovoljiv, dobavni roki so nenormalno dolgi, spremljajo jih zamude, proizvajalci zahtevajo devizno soudeležbo...

Težavam na tehničnem področju se v zadnjem času pridružujejo tudi likvidnostne. Te so iz meseca v mesec večje in že vplivajo na nakup opreme, nadomestnih delov in produkcijskih materialov. Primanjkljaj pri trajnih obratnih sredstvih in likvidnostni primanjkljaj trenutno presega 600 milijonov dinarjev; za premostitvena posojila (najeli so jih že za 600 milijonov dinarjev) pa morajo plačevati tudi do 32 odstotkov

obresti. Na likvidnostni položaj razumljivo, vpliva izguba, s katero tudi leos posluje Rudnik lignita Velenje. Kljub temu da so planske naloge, kot smo že zapisali, presegle, pa so polletno poslovanje sklenili z izgubo. Kljub temu da so okrepili prizadevanja za nadaljnje izboljšanje organizacije dela, znižanje materialnih stroškov, kar najboljše vzdrževanje opreme itd., ob koncu leta pričakujejo izgubo. Ocenjujejo jo na okrog 500 milijonov dinarjev. Ugotavljajo namreč, da zadnje podrazitve premoga ne bodo bistveno izboljšale položaja tako Rudnika lignita Velenje kot sozda REK Franc Leskošek-Luka Titovo Velenje.

Tudi v šoštanjkih Termoelektrarnah je proizvodnja večja od načrtov

Pri uresničevanju proizvodnih nalog so uspešni tudi v šoštanjkih Termoelektrarnah, kjer so letos opravili generalni remont 4. bloka z močjo 275 MW. S pridobljeno milijardo 809 milijonov kWh električne energije so šestmesečne proizvodne naloge presegle za 10,6 odstotka. Juljski načrt so izpolnili že 19. julija, čeprav so 275 MW blok po opravljenem generalnem remontu priključili na omrežje šele 16. julija. Predvideno je bilo, da bo obratoval ves julij.

Ker dobave premoga iz Rudnika lignita (letno okrog 4 milijone ton) ne zadoščajo za optimalno izkoriščenost naprav v Termoelektrarnah Šoštanj, morajo kupovati premog drugod. V prvih šestih mesecih so poslali iz Titovega Velenja v Šoštanj 1.919.000 ton lignita, iz drugih slovenskih in jugoslovanških rudnikov pa so ga dobili 539.000 ton. Ker so naprave v šoštanjkih Termoelektrarnah prirejene lastnostim velenjskega lignita, pri kurjenju z drugimi premogi ne manjka težav (spreminjajoča se kakovost, v premogih je precej tujkov, vsebujejo pa tudi več žvepla kot velenjski lignit). Da bi bilo zavoljo tega kar najmanj zastojev in da bi zagotovili kar največjo izkoriščenost zmogljivosti, so že opravili nekatere rekonstrukcije, načrtujejo pa še nove).

Ob reševanju težav krepiti tudi družbenoekonomski položaj delavcev

Veliki prizadevnosti, izredni produktivnosti in izpolnjevanju proizvodnih načrtov navkljub se pojavljajo izgube v poslovanju, vse večje so likvidnostne težave, da o drugih problemih znova ne

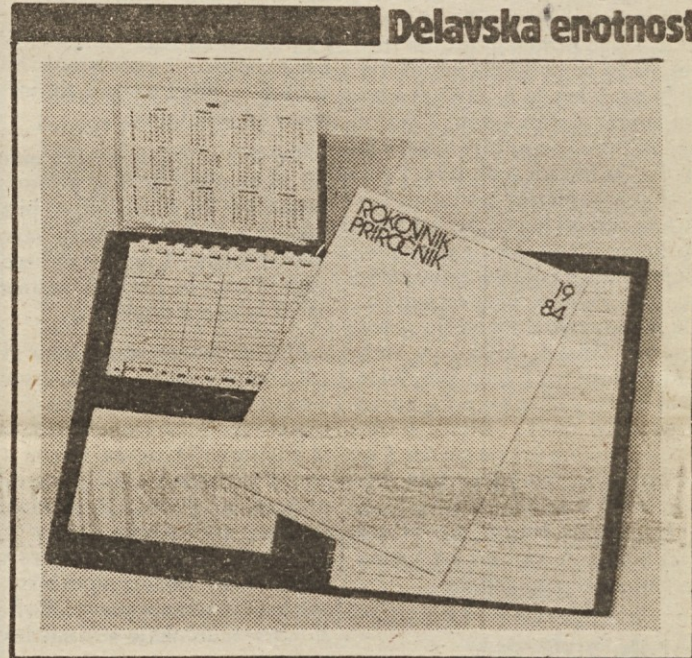
pišemo. Vseh težav znotraj REK Franc Leskošek-Luka gotovo ni mogoče rešiti. Hkrati s prizadevanji za rešitev perečih vprašanj bo treba pospešeno uveljavljati družbenoekonomske odnose s takšnimi praktičnimi rešitvami, ki bodo na podlagi krepitve družbenoekonomskega položaja delavcev v temeljnih organizacijah združenega dela utrjevale materialno osnovo

vseh delovnih organizacij v kombinatu, posebej še znotraj njegovega energetskega dela. To pa hkrati pomeni, da morajo rešitve upoštevati takšna razmerja pri ustvarjanju in delitvi celotnega prihodka in dohodka, da bodo rezultati dejansko vplivali na boljše gospodarjenje in ne nazadnje, tudi na večjo socialno varnost vseh delavcev.

M. L.

Oktober izide

**ROKOVNIK '84
PRIROČNIK '84**
Delavska enotnost

Vsi dokumenti komisije zveznih družbenih svetov za vprašanja ekonomske stabilizacije v Aktualni temi, zbirki založbe Delavska enotnost

- Pravkar izšlo:**
- št. 18: Ekonomske zakonitosti in stabilizacija. Razprava dr. Cvete Mlakar se vsebinsko navezuje na izhodišča in probleme, ki jih vsebujejo objavljena besedila Komisije zveznih družbenih svetov o programu dolgoročne ekonomske stabilizacije 65 din
  - št. 19: Prilaganje gospodarskega sistema zahtevam stabilizacije 90 din
  - št. 20: Strategija in temelji razvojne politike 100 din
  - št. 21: Sklepni del dolgoročnega programa ekonomske stabilizacije (Sinteza dela »Kraigherjeve« komisije) 120 din
  - št. 22: Razvoj pravnega sistema z vidika ekonomske stabilizacije s priložo Pravni sistem in ekonomska stabilizacija (govor Sergeja Kraigherja na 21. srečanju pravnikov v Opatiji 26. 5. 1983) 80 din
  - št. 23: Regionalni vidik razvoja Jugoslavije 60 din

Naročila pošljite na naslov: Delavska enotnost, Ljubljana, Celovška cesta 43, kupite pa jih lahko v Knjigarni Delavske enotnosti na Tavčarjevi ul. 5 v Ljubljani in v kioskih po vsej Sloveniji.

NAROČILNICA
Pri Delavski enotnosti, Ljubljana, Celovška cesta 43, nepreključno naročamo

..... izvodov št. 18	..... izvodov št. 21
..... izvodov št. 19	..... izvodov št. 22
..... izvodov št. 20	..... izvodov št. 23

Naročeno nam pošljite na naslov: .....

Ulica, poštna številka, kraj: .....

Naročeno, dne: .....

Ime in priimek podpisnika: .....

(Žiq) (podpis naročnika)

Na obisku pri izolskih ribičih

Bodočnost je v tunolovu

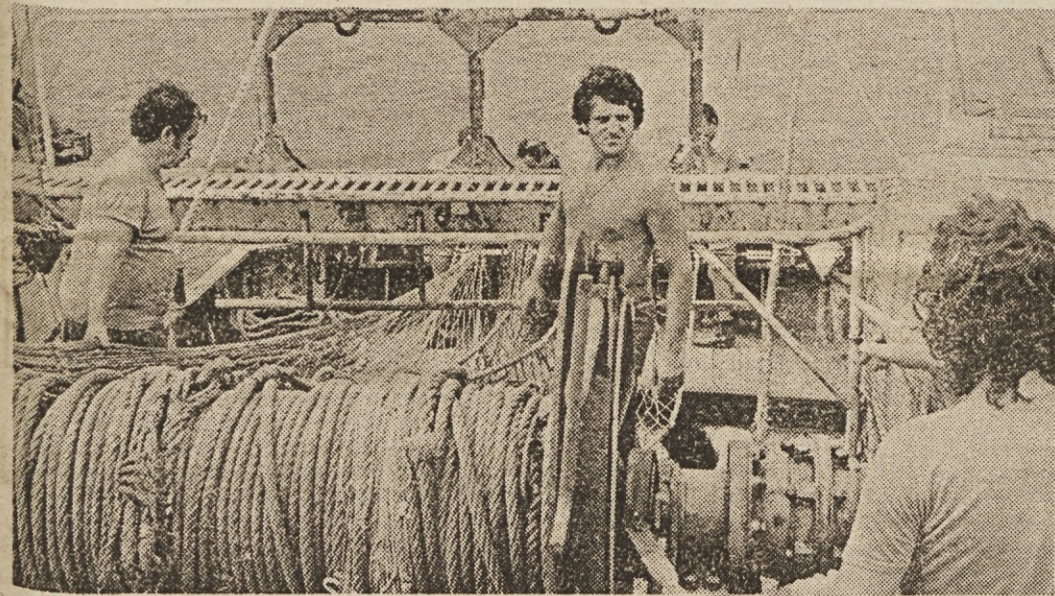
Če bodo izolski ribiči uresnili svoje načrte, se bo Izola v naslednjih nekaj letih razvila v enega najpomembnejših jugoslovanskih ribiških centrov. Hkrati bodo za seboj v razvoju potegnili tudi proizvajalce ribiške opreme in ribiških ladij, pa tudi predelovalce rib bodo imeli bolj polne roke dela. V Droginem tozdu Riba načrtujejo namreč nič manj kakor razvoj lova na tune v Jadranu, nakup matične ladje za prevzem rib ter delno modernizacijo sedanje »flote«. Glede na to, da bodo še nekaj let odplačevali v zadnjih dveh letih kupljene ladje za dnevni lov in glede na to, da cene rib še vedno ne dopuščajo dovolj velike akumulacije, bodo načrte s težavo uresničili. Vendar bi se brez ne-

bogatega ulova — letos so ulovili za 80 odstotkov več rib kakor lani ali 4500 ton, plave ribe pa kar dvakrat več — takšni, da bi lahko marsikoga zamikal čari ribiškega dela in življenja. Julija letos je poveljnik na Intermarisu zaslužil 73.000 dinarjev, navadni ribiči pa okoli 50.000 din. Poprečno (v celem letu) pa zaslužijo na ladjah za dnevni lov okoli 30.000 din, na ladjah za globinski lov (lov na belo ribo) po 25.000, le na starih, nočnih barkah letos služijo slabo, manj kot 18.000 din v poprečju. Toda tovrstna lepota ribiškega življenja zbledi ob podatku, da so ribiči na morju od 300 do 320 ur na mesec!

»Ne glede na ure, prebite na morju, se nam včasih zgodi, da

še nekaj. Precej je tudi pravih »celincev«. Štajercev na primer, ki so se preselili na Obalo in se spoprijeli z zanje tujim elementom, morjem. Rajko Jakomin pa je stoodstotni ribič: začel je na najnižji stopnički ribiške poklicne hierarhije, pri prekladanju gajb ter se s prakso in tečajji povzpел do svetilničarja (veslača na nočni ladji, ki v čolnu z močno lučjo privablja ribe) in preko ostalih stopničk do pomočnika poveljnika ladje. Med našim obiskom je poveljeval Drogi II, ker je bil poveljnik Ivo Strasner na dopustu. Na ladjah imajo zdaj tudi praktikante, diplomante ribiške šole. Na Drogi II je »vajenec« Darjan Jovanovič.

Pester seznam ljudi, ki so se zapisali ribištvu, kaže, da se tej

Ko je treba mrežo potegniti na krov, pomaga vsa posadka, tudi poveljnik ladje Rajko Jakomin (obrnjen z obrazom proti kameri). Ulov je pomembnejši od »šarž«.

nehne modernizacije ribolova izolski ribiči v kratkem znašli v položaju, v kakršnem so bili še nedavno tega, ko so lovili na povsem zastareli način. Takrat so nalovili malo rib manj kakovostnih vrst, ki so imele na trgu nizko ceno. Za zdaj, lani in letos, je vsaj ulov dober — če že cene še niso dovolj spodbudne.

»Čprav so cene rib na tržnici vsaj za kvalitativne vrste navidez dokaj visoke, bo naslednja primerjava pojasnila naš dohodkovni položaj.« nam je med našim nedavnim obiskom razlagal Vlado Požar, direktor tozda Riba. »Škatlo sardin kupite zaradi — rib. Toda ribe veljajo samo desetino cene, ki jo plačate. Polovico cene, ali petkrat več kakor njena vsebina, velja pločevinka. Delo Delamarisovih delavk predstavlja novih 12 odstotkov pri ceni, paradižnik pa je dvakrat dražji od rib. Ker 80 odstotkov ulova predelamo in ker gre 70 odstotkov predelanih rib v izvoz, ni čudno, da smo v našem tozdu ob polletju imeli 18 milijonov din izgube, v Delamarisu pa kar 30.«

Glede na to, je treba ocenjevati tudi osebne dohodke 169 izolskih ribičev (še 38 ljudi je zaposlenih v upravi tozda in pri vzdrževanju) ter družbeni standard zaposlenih. Pred leti, ko so izolski ribiči šli učiti Somalce, so zaslužili toliko, da so lahko rešili kar precej stanovanjskih problemov. V zadnjem času pa so lahko pomagali komaj dvema delavcema. Osebni dohodki so zdaj zaradi

zaslužimo samo po nekaj tisočakov,« nam je pravil poveljnik Droge II Rajko Jakomin. »Plačani smo izključno od količine ulova, vrste in velikosti rib in njihove kakovosti.«

Delovni dan traja od šeste ure zjutraj do večera, včasih tudi še v večerne ure. Takle ribič je lahko ne vem kako spreten v domačih popravilih, toda če se mu v stanovanju kaj pokvari, je družina prisiljena poklicati servis ali mojstra, saj je hišni mojster ves dan zdoma. Kljub temu pa je življenje ribičev zdaj vendarle mikavnejše kakor prej, ko so lovili samo ponoči. Zato v »Ribici« nimajo več velikih težav s kadri. Prihajajo mladi iz ribiške šole, prihajajo iz drugih delovnih organizacij in celo iz Splošne plovbe.

»Pri ladjarjih je zadnji čas slabo,« je povedal Bane Kovarčević, strojnik na Drogi II. »Osebni dohodki niso kaj prida, zmanjšale so se tudi devizne dnevnice in predložo si zdoma. Zato sem se odločil, da grem na ribiško ladjo — in ni mi žal. Neprimerno več časa sem doma, lahko imam načrte za bodočnost, osebni dohodki pa tudi niso slabi, čeprav delovnih ur naklepljemo mnogo več, kakor bi jih v kopenski službi.«

Tudi kuhar z Droge II Ljubo Cvetko je pred leti »navigiral« pri Splošni plovbi, potem kahal v raznih hotelih, zdaj pa — tako so povedali ribiči z Droge II, prepričani pa smo se tudi sami — imenitno skrbi za dobro osnovno počutje posadke na tej ladji. Bivših ladjarjev, ki so prešli med ribiče, je pri »Ribici«

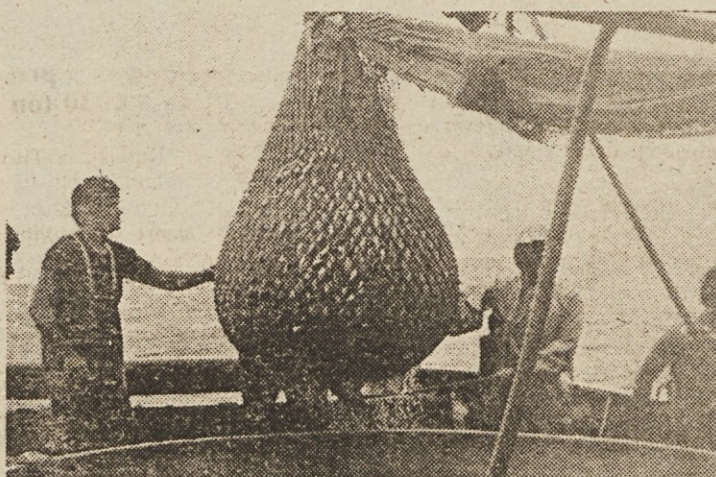
dejavnosti le obetajo boljši časi. Zlasti če se jim bo posrečilo uresničiti razvojne načrte, bodo izolski ribiči zares zlezli na konja.

»Izjemno zanimiv je lov na tune na Jadranu,« je dejal Vlado Požar. »Toda zanj bomo morali dobiti drugačne ladje, novo opremo. Pred dnevi sem v Dalmaciji opazoval, če je moč tune loviti s predelanimi stariimi, majhnimi ladjami. Praktično se ne izplača, ker v velikih ribjih jatah in če so tune velike, majhna ladja nima kaj početi. Skratka, potrebujemo nove ladje, primerno tehnologijo, organizirati bomo morali prevzem ulova in tudi izdelavo opreme ter tudi gradnjo tunolovk. Z vsemi temi vprašanji se spopadamo v okviru Poslovne skupnosti pomorskega ribolova iz Zagreba, tehnologijo lova pa preučujemo pri Norvežanih in Dancih. Za vse nas pa bi bilo dobro, če bi iz načrtov čim prej kaj nastalo.«

Izolski ribiči imajo zdaj 22 ladij: osem novih lastnih in dve najeti za dnevni lov, osem starih nočnih bark in štiri (predelane stare) za globinski ribolov. Pet starih ladij predelujejo za globinski lov, pet pa so jih prodali. Imajo tudi 16 zasebnih ribičev kooperantov — raztrese-nih od Istre do Raba. Izolčani počasi lovijo korak z modernjšimi ribiškiimi flotami. V kolikšni meri ga bodo ujeli in kdaj, je odvisno od uresničitve načrtov, ti pa od dohodka in ta od ulova in cen.

Boris Rugelj

KAKO GOSPODARIMO

»Droga I«, ladja dvojica naše Droge II. Dolžina 30 m, nosilnost 156 BRT, motor 800 KM, največja hitrost 12 vozlov na uro. Oprema: dva navigacijska radarja, avtopilot, dva ehografa (za sledenje ribjih jat), mreža je »koča«, 150 m dolga, 12 m široka. V ladijsko hladilnico gre do 8 vagonov rib. Posadka: 10 mož.

Ulov bi bil nekajkrat večji, če se mreža ne bi strgala prav blizu dna. V galebje kljune je popadalo skoraj 5 ton (!) rib. Nam za »tolajbo« jih je ostalo kakih 900 kg.

Na sliki je 79 galebov, to pa je bil manjši del jate, ki je priletela »od nikodera«. Tokrat se jim ni bilo treba puliti za plen, vsak je lahko »izbral«, katero ribo bo vzel v kljun.

Radodarno, včasih pa sovražno morje

Poklicni firbec nam ni dovolil, da se ne bi vabili na ribolov z najboljšo in najmodernejšo »Ribino« ladjo. Posadka Droge II je junaško prenesla našo prisotnost, mi pa malo manj korajžno in uspešno morje, ki je bilo tistega dne kar preveč nemirno. V dokaz imate ta podatek iz prve, to je poveljnikove roke: zgodaj zjutraj jugo in še dopoldne zopni valovi zaradi juga, dopoldne in še enkrat popoldne tramontana moči 5 do 6 borovor in temu primerno nemirno morje. Zato nismo odpluli posebno daleč v Tržaški zaliv in zato tudi ulov ni bil največji. Zaradi vremena niti izbor slik s te »pustolovščine«, na kateri smo se iz oči v oči srečali z več kakor meter dolgim morskim psom (na krovu seveda), ni najboljši. Kaj hočemo: ni vsak dan lepo vreme (čeprav je prej trajalo več kakor mesec dni!).

Zaradi vremena je lov potekal nekako tako, kakor na TV skrajšani posnetek nogometne tekme. Ob četrtna šest popoldne smo že stali na dobrem, starem, trdnem pomolu — pa bi še debelo uro prej, če bi nam dovolilo morje (dve ladji, ki sta se privezali pred nami, je utrgalo s sidrišča in sta morali nazaj v izolski zaliv počakati, da se je vreme umirilo). Pa tudi mrežo smo vrgli samo dvakrat. »Dnevne« ladje lovijo v parih. Enkrat vrže mrežo ena, druga jo pomaga vleči, naslednjič zamenjata vlogi in tako naprej ves ljubi dan. Dopoldne na ehografu, ko smo križarili od Izole proti Trstu in nazaj, ni bilo kaj prida pokončnih črt, ki naznanjajo ribje jate. Poveljnika Droge I in Droge II sta se kljub temu dogovorila za met mreže. Izkazalo se je, da smo samo zapravljali čas. Popoldne, tik pred kosilom smo pred Savudrijo poskusili znova: »odmev« na ehografu je obetal več uspeha. Mrežo smo vlekli kako uro v smeri proti Izoli, se pravi, da smo pobrali ribe v širini kakih 50, 60 metrov in dolžini 10 kilometrov.

Bo kaj ali ne bo nič, kakor prvokrat? Iz mreže so ribiči najprej izmotali kar velikega morskega psa. Za njim se je tisti del mreže, ki preprečuje jati, da bi se izmuznila vreči v sredini mreže, posrebril od sardel. Vendar te ribe niso uporabne, ker jih mreža sama med vlečenjem zmečka. Z vodnimi curki so jih nekaj deset kg odplaknili v morje in v kljune galebje »patrulje«, ki je priletela pregledat ulov. Krmi se je približala vreča. Toda prav takrat, ko so jo začeli dvigati, jo je val zanesel ob krmo in jo pretrgal. V morje se je vsulo vsaj štiri petine ulova ali kakih pet ton!

Obveščanje je pri galebih zgledno! Hip zatem se je na nebu za ladjo in v vodi bliskalo na desetine galebjih kril. Običajno ob obali lepo leta tu in tam kak galeb. Nismo si predstavljali, da bi toliko galebov, kolikor se jih je naletelo za krmo Droge II, sploh lahko bilo ob vsej Jadranski obali... V pičle četrte ure so iz morja počistili, kar je bilo v dosegu njihovih kljunov. Nekaj več kakor pol ure je porabila posadka — prav vsa, brez izjeme s poveljnikom na čelu, da je prebrala ulov in ga preložila v zabožke. Med sardelami je bilo pomešanih nekaj skuš, sip, hobotnic, drugih rib, katerih italijanska imena nam, kopenskim bitjem niso nič povedala... Ladja z ustavljenimi stroji in naši želodci so se čedalje bolj zibali na morju, ki ga je premetaval vse močnejši veter. Z italijanske strani so se pripodili povsem črni oblaki. Obala, sicer kakor na dosegu roke, je bila oddaljena še dve uri valjanja. Nazadnje smo jo le dočakali in občudovali mojstrstvo Rajka Jakomina, ki je Drogo II ob vetru, ki je ladjo potiskal od pomola stran, spravil v tako majhno luknjo, da na tak način še avtomobila ne bi šli parkirat. Še stisk roke, petkilogramsko darilo posadke in »nasvidenje«, ki je že čez pol ure, ko se nismo še niti posušili od morskega pršca in dežja, dozorel v sklep: če nismo bili preveč v napoto, bomo še prišli na obisk.

SPORT, ODDIHI IN REKREACIJA

Prvo zlato medaljo na letošnjem 1. svetovnem atletskem prvenstvu je osvojila Norvežanka Grete Waitz

Tekaško čudo iz Norveške

Grete Waitz

Legenda o prvem maratonskem tekaču je znana po vsem svetu: leta 490 pr. n.š. so poslali z bojišča na Maratonskem polju mladega grškega vojaka na 40 km dolgo pot v Atene s sporočilom, da so Perziji premagani. Tekoč je opravil svojo dolžnost, sporočil novico o zmagi, se zgrudil in umrl.

Do nedavnega so mislili, da ženske nikakor ne morejo preteči te najdaljše sodobne olimpijske razdalje (42.195 m), vitka Norvežanka Grete Waitz pa je ovrgla vse dvome. Tridesetletna bivša učiteljica iz Osla, 170 cm visoka in komaj 54 kg teška je že četrtič zmagala na maratonskem teku v New Yorku. Med drugim je zastopila za seboj kakih 9.000 moških.

In te dni se je imenitna športnica znova izkazala. Na pravkar končanem 1. svetovnem atletskem prvenstvu je osvojila v maratonu zlato kolajno in pustila drugouvrščeno Američanko Dickersonovo za seboj za polne tri minute.

Že kot otrok se je razlikovala od drugih. Njen dnevni red je bil do minute natanko določen, v šoli je bila odlična, z enajstim letom pa ji je že bil potreben ventil za odvečno energijo. Vpisala se je v atletski klub in začela teči. S 17 leti je že postala norveška mladinska prvakinja v teku na 400 in 800 m. Ko je obiskovala učiteljsko šolo, so jo že povabili na televizijo, kjer je pripovedovala norveški mladini o svojih izkušnjah, češ, kako se »človek dobro počuti, če veliko teče.«

Stara 21 let je prvič tekmovala v teku na 3000 m in zmagala s časom svetovnega rekorda. Zdaj je že trenirala po dvakrat na dan in pretekla obakrat po 13 km. Najraje je tekla s klubskim tovarišem Jackom, ki je postal njen trener. Leta 1975 sta se poročila. V tistih časih ni bilo na Norveškem nikogar, ki bi mislil, da lahko tekmuje ženska tudi na maratonski progi. V Združenih državah Amerike so se sicer že pojavile prve maratonce, vendar Grete in Jack za to nista vedela. Čutila je, da je sposobna za daljše proge, vendar je na olimpijskih igrah v Montrealu leta 1976 lahko nastopila samo v teku na 1500 m. V Montrealu ni prišla v finale in to jo je zelo potrljo. Umaknila se je iz tekmovalne arene in kazalo je, da bo prenehala. »Toliko veselja si imela s tekom,« ji je prigovarjal mož, »poskusi ponovno,« jo je vzpodbujal. Začela sta posevsem zasebno s tekom po gozdnih stezah. Zdaj je odkrila to, kar jo je posebno veselilo — daljše proge. Na krosih po Evropi je žela eno zmago za drugo. Leta 1978 je prišlo iz ZDA vabilo za udeležbo na maratonskem teku.

Doslej je trenirala samo na 20 km vzdržema, tokrat pa bo treba teči dvakrat toliko in več. Ko so gostitelji v New Yorku zvedeli, da ni prava maratonce, so se tolažili z mislijo, da bo vsaj na prvi polovici proge vzpodbujala Američanke, da bodo tekle hitreje.

Med hitro govorečimi funkcionarji na štartu in med množico izkušenih ameriških tekačic se Grete ni dobro počutila. Štartni strel jo je rešil iz zadrege. Tekla je lahkotno, sproščeno. Na prvi polovici proge se je držala svetovne rekorderke Christe Vahlen-sieck. Krepka Američanka Marty Cooksey je vodila pred vsemi za kakih 200 m. Po nekaj kilometrih se ji je Grete približala, jo prehitela in prevzela vodstvo.

Potem je začutila bolečine v nogah in v prsih. »Koliko miljše?« je vprašala moške, ki so zaostajali. Končno so se prikazala drevesa Centralnega parka. Zagledala je Jacka, vsega žarečega od veselja. »Svetovni rekord lahko presežeš!« ji je zaklical. Po 2 urah, 32 minutah in 30 sekundah je pretrgala ciljni trak. S tem je bila za 2 minuti in 18 sekund boljša od dotlej najhitreje tekačice.

Leta 1979 je bila Grete spet v New Yorku. Trikrat je nastopila in trikrat zmagala. V maratonskem teku je celo izboljšala svoj lanskoletni čas za 4 minute in 57 sekund.

Postala je popularna, Norvežani jo poznajo vsi do zadnjega. Nerada hodj v kino, v restavracije in gledališče, vsakdo se želi z njo pogovarjati. Še vedno pa rada zahaja v klubske prostore svojega atletskega kluba, kjer se sprosti. Pri čaši pomarančnega soka pokaže, da se še ni pozabila smejeti. Z Jackom živi v hribovitem predmestju Osla. Skoraj vsako jutro ob pol šestih se odpravi Grete na svoj prvi tek. Pozimi, ko je hud mraz, si nadene po tri trenirke. Ko jo soferji prehitevajo na cesti, ji vzpodbudno hupajo v pozdrav. Poleti trenira raje v hladnih gozdovih, kjer teče po valovitem svetu navkreber in navzdol.

Grete si sama odmerja obremenitve, veliko da na samostojnost in neodvisnost. Zato kot vrhunška športnica ne mara prejemati državne podpore. Če trdo trenira po dvakrat na dan, počne to prostovoljno, ker sama tako hoče. Odrekla se je delu v šoli in odpovedala službo, da ima več časa za šport.

Spomladi 1980 si je Grete natrgala Ahilovo kito. V tednih, ko ni mogla teči, se je spet ukvarjala z mislijo, da bi končala, mož Jack pa jo je spet pregovoril. »Glej, zaslužna si za to, da smejo danes tudi ženske tekmovali na dolge proge, zdrži še eno leto, spet boš med prvimi.« ji je prigovarjal. Prve dni oktobra je odpotovala na Švedsko, kjer je vsako leto največja tekaška prirediteljica za športnike skandinavskih dežel, tako imenovani Lidingo Loppet. 14.000 tekačev, med njimi 1.300 žensk, se je kosalo na progi, dolgi 16 km. Grete je bila spet prva na cilju — s časom 51:03 je izboljšala rekord proge za več kot dve minuti.

Tri tedne pozneje je bila spet v New Yorku. Tokrat se ni več počutila kot tujka. »Tako mi je, kakor da bi tekla po ulicah Osla,« je rekla. Gledalci, bilo jih je dva milijona, jo že poznajo. »Grete, spet boš uspela,« so ji vzklikali.

Vitka Norvežanka teče lahkotno, na njenem telesu ni grama toľšče preveč. Teče zbrano, ne ozira se po gledalcih; njene sile so tako porazdeljene, da bo zdržala do konca. Na prvih miljah se je drži ameriška rekorderka Patti Catalano, nato jo Grete prehiti. Med moškimi, ki jih prehiteva, je tudi Finec Lasse Viren, olimpijski zmagovalec na 5000 in 10.000 m. Po 18. milj čuti krče v mečih, vendar ne popusti. Na 25. milj jo spet čaka Jock. »Naprej, naprej, spet bo rekord, ji kliče!«

Svoj rekord iz leta 1979 je spet izboljšala za skoraj dve minuti. Med 13.500 udeleženci je bilo samo 73 moških hitrejših od nje. Za zmago med ženskami je prejela nagrado 12.000 dolarjev. Da zmorejo ženske veliko, če hočejo, je dokazala tudi najstarejša udeleženka: osemdesetletna Ruth Rotfart (ZDA) je prispela na cilj v času 5:37:36. Tudi uspeh, ki je po svoje spodbuden.

Vztrajna norveška tekačica iz Osla ima velike zasluge za ženski šport. S svojimi vrstnicami je dokazala, da lahko tudi ženske veliko tečejo in lahko tekmujejo celo v maratonskem teku, če jih veseli. Do olimpijskih iger v Amsterdamu (1928) so lahko nastopale samo na kratkih progah. Zdaj ima vzdržljivostni tek za ženske — imenujejo ga »tek za zdravje« — že milijone privrženck. U.

Aktivnost — beg od stresa

Iz več razlogov imamo ljudje vse več prostega časa. Pa smo zato manj utrujeni, bolj razpoloženi in zdravi? Težko bi trdili kaj takega. »Vendar ne zato, ker bi se človek spremenil ali postal bolj občutljiv za boleznj, temveč ker svojega prostega časa ne zna pravilno izkoristiti,« poudarja dr. Hannes Lindemann, zagovornik aktivnega utrjevanja z gibanjem, prehrano in duševno higieno.

Strokovnjak Lindemann nadalje meni, da se mora človek že v otroštvu in domačem okolju naučiti pravilno izkoristiti svoj prosti čas. Prav zato, ker mnogi ljudje o tem nič ne vedo, je toliko bolniških dopustov. Večina ljudi namreč porabi svoj prosti čas tako, da sebi bolj škodujejo kot koristijo.

Prosti čas bi si moral sleherni človek organizirati po svoje, piše dr. Lindemann v svoji knjigi Premagani stres. Proste ure so priložnost, da storimo nekaj za svoje zdravje. Razumljivo in naravno je, da pri tem vsakdo ravna nekoliko drugače. Kdor opravlja delo, ki ga peha v stres in med delom pretežno miruje, naj se po delu giblje. Ni bistvene razlike v tem, ali hodi k telovadbi ali igra zvečer namizni tenis ali pa v svoji sobi teče na mestu. Pomembno je le, da se človek giblje in da po aktivnosti zares občuti sprostitve.

In kaj lahko poleg tega še storimo za svoje počutje? To presodimo sami. Igranje šaha je denimo zdrav napor, ker si ga človek naloži prostovoljno. Vendar naj tisti, ki ga poraz preveč vznemirja, dobro pretehta, koga si izbere za nasprotnika onkraj šahovnice. Aktivno razvedrilo mora biti prijetno...

Rekreacija, ki se je človek veseli in pri kateri uživa, pa naj gre za planinarjenje ali obdelovanje vrta, zelo pomaga človeku, ki ga pestijo številni problemi, da se zbere in umiri. Zato ljudi, ki so brez konjička, življenje je bolj ogroža. Hitreje se navadijo na zdravila, nikotin, alkohol in druga poživila.

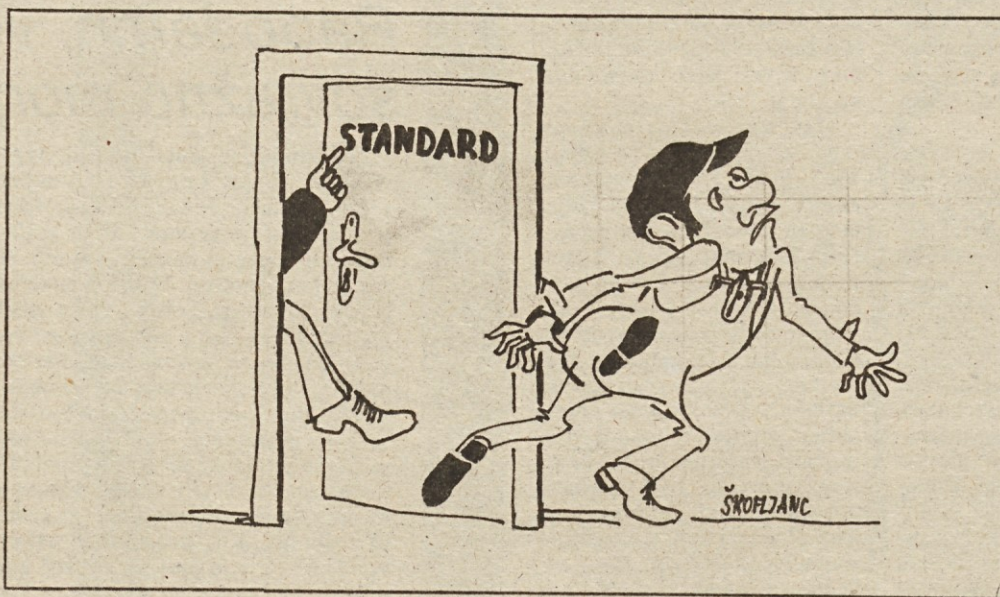
DELAVSKE ENOTNOSTI

Najglasnejši smeh izza stroja

Polletni obračun

- Oprostite, kakšen bo vaš šestmesečni obračun?
- V glavnem brezbarven.
- Zakaj pa brezbarven, saj imate odlične strokovnjake za barvanje in olepšavanje!
- Strokovnjake imamo, nimamo pa barv!
- To pomeni, da ste preveč lakirali in barvali med letom!
- Prisezem, da nismo!
- Kje pa je potem barva?
- Kako naj rečem... Porabili so jo tovariši, ki so odšli na nove dolžnosti, da bi polepšali svoje brezbarvne življenjepise.

B. Mitrovič

Iskal je ključ do uspeha in pristal za ključavnico.

Država misli tudi name, zadolžila se je v mojem imenu.

Breme stabilizacije je najtežje nositi v žepu.

V našem podjetju imajo nekateri drseči delovni čas: pridejo kadar hočejo in gredo, ko le morejo.

Birokratov ne bo več v trenutku, ko bo zmanjkalo papirja.

Patriot

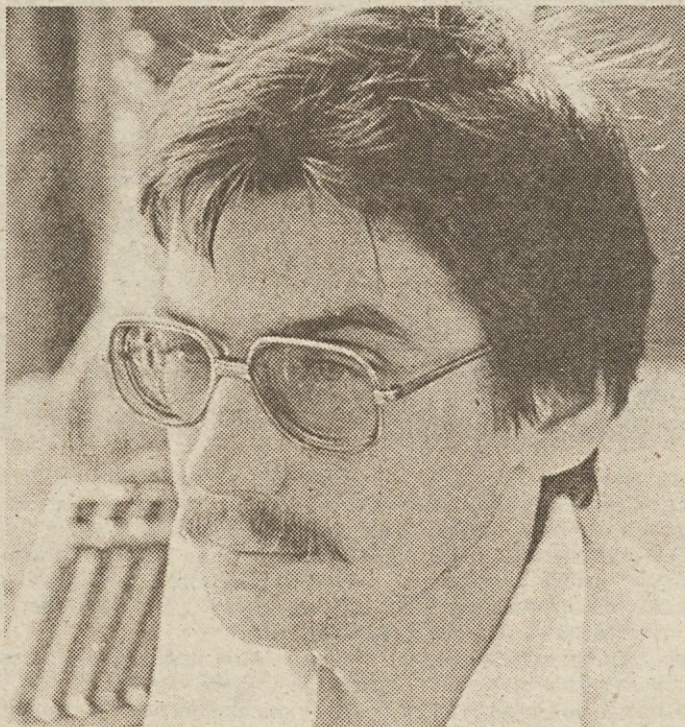
- Naš blagajnik je pravi patriot.
  - Po čem to sklepaš?
  - Ni šel v Grčijo, ampak na naše morje. In še več.
  - Kaj pa?
  - S seboj je vzel suhomesnate izdelke iz naše tovarne.
  - In kaj še?
  - Veseli smo, ker je nesel s sabo tudi naše reklamne letake, le nekaj nam ni pogođu.
  - Res, kaj pa?
  - S seboj je vzel tudi vse naše — osebne dohodke!
- Dušan Starčević

Tudi turistični delavci se potijo

Še vedno na morje

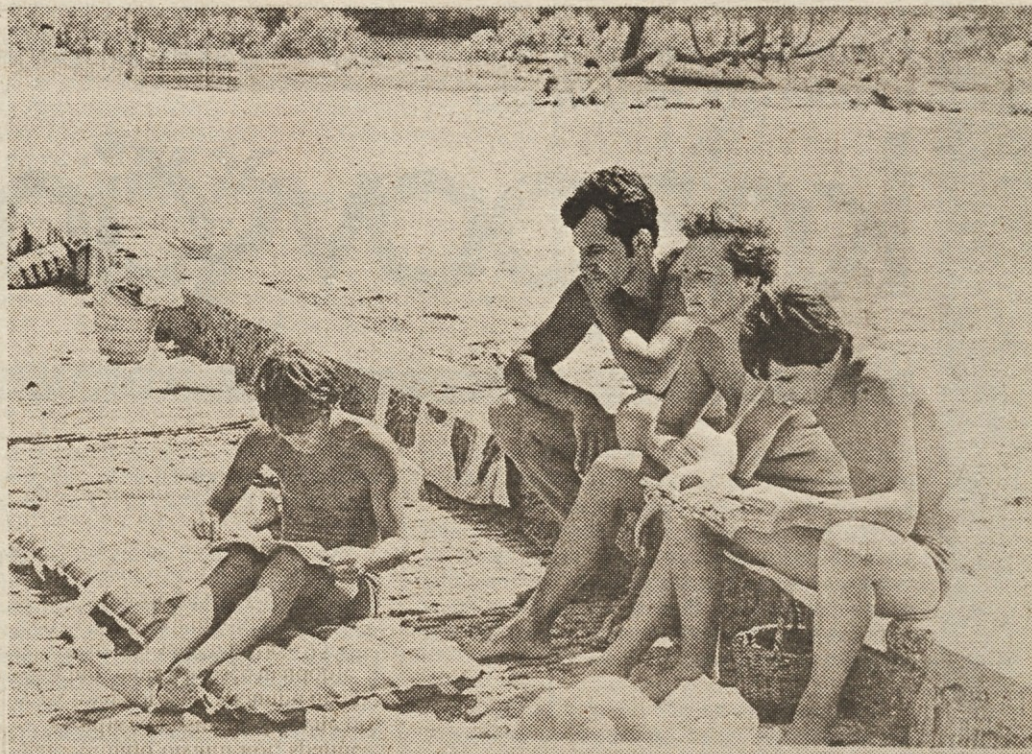
Mario Matkovič: »Na račun nadur v sezoni sem pozimi tri do štiri mesece prost. Dopust...? Tudi za kakšno delo poprimem.«

Fiesa je bila v tistih dneh, ko se živo srebro kar ni hoteli spustiti pod 30 stopinj, polna predysem domačih, pa tudi tujih gostov. Počitniški domovi velenjskih rudarjev, Metalke,

IMP-ja, SCT-ja pa Mladinske knjige in drugih so bili polno zasedeni. Plaža ob toplen morju pa še posebej. In tudi bližnja točilnica oz. restavracija Integrala.

Mario Matkovič, natakarkar v restavraciji Jezero v Fiesi, si je komajda lahko vzel nekaj minut za razgovor.

»Tiste najbolj črnogledne napovedi, da gostov ne bo, se niso uresničile. Kar precej dela imamo. Te dni delam tudi 10 do 14 ur dnevno. In kljub temu, da imamo precej sezonskih delavcev se moramo kar pošteno obrniti. To je sedaj naš čas. Gostje so gostje. Kakor vsako leto. Le da so tako domači kot tuji veliko bolj varčni. Naš pension ni polno zaseden. Tisti iz kampa in počitniških domov pa veliko bolj varčujejo kot prejšnja leta. Morda je zanimivo, da tujci še bolj kot naši domači gostje. Tudi napitnina ni več nekaj samo po sebi umevnega, ampak jo dobiš, če si jo res zaslužiš. In osebni dohodek za 10 do 14 ur dela? Nič večji. Približno 140 tisoč dinarjev na mesec dobim. O kakih nadurah seveda ni govora. Kar v teh poletnih mesecih delam več, imam zato pozimi dva do tri mesece dopusta. Tega pa takrat izkoristi vsak po svoje. Tudi kak dodatni dinar se da zaslužiti. Pravzaprav nismo v enakopravnem položaju s »sezoni«, ki dobijo plačane dejanske delovne ure. Sicer pa smo gostinci tega že vajeni.«

»Vsakdo ima še vedno nekaj 'zlate rezerve'. Mi, ki živimo bolj na kmetih, lahko pri hrani nekaj privarčujemo. Letos je še nekako šlo. Teden dni smo preživel v Fiesi v prikolicah. Za prihodnje leto se nam ne obeta nič dobrega,« je med drugim pripovedoval Peter Kamenšek, obratni električar Sinolesa iz Ivančne gorice.

»Dopust si privoščim, ker mislim, da si ga zaslužim in da predysem otroci potrebujejo morje,« je dejal Viktor Rajer, žerjavovodja Metalke v Vižmarjih.

Za zdravje gre...

Viktor Rajer z ženo Anico in tremi otroki letuje v počitniškem domu Metalke.

»Že dolga leta hodimo v Fieso. Navadili smo se in še posebej otroci so navdušeni. Prav zaradi njih smo tudi letos tu. Pa tudi zaradi naju. Saj vse leto trdo delamo in je ta oddih dejanska potreba.«

Viktor je žerjavovodja pri Metalci v Vižmarjih že 12 let. Doma je v Krki na Dolenjskem in ker se vozi v Ljubljano, ga ni doma več kot 10 ur na dan.

»Ja, tale 10-dnevni dopust nas bo veljal kar dobre tri stare milijone. Skoraj enega in tričetrt bomo dali v domu, ostalo pa... Saj veste, vročina! To pomeni sladoled pa kakšno pivo in morda še kaj. Od kod denar? »Skrite« rezerve. Nekaj vedno damo na stran. Za vsak primer. Včasih za dopust nismo jemali iz tega sklada.«

Tudi s Petrom Kamenškom in njegovo ženo Sonjo smo se pogovarjali na plaži.

»Z najinima otrokoma letujeva tu v kampu v prikolicah.«

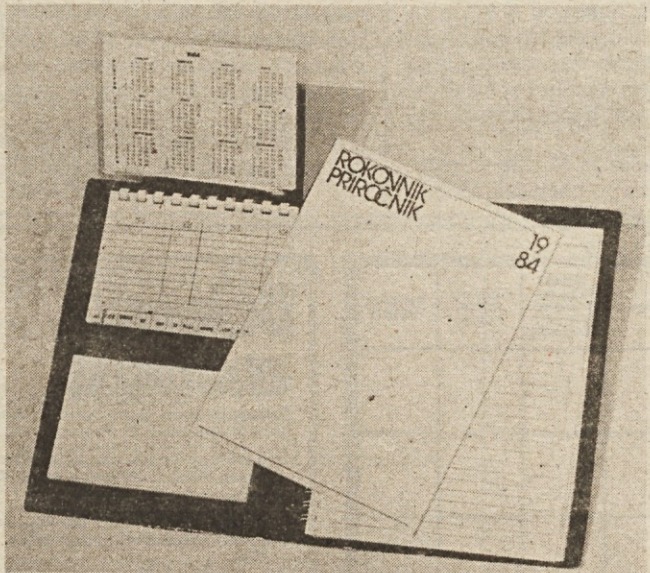
Sinoles, kjer je Peter obratni električar, ima eno od dveh prikolic postavljeno letos v Fiesi.

»Ker končujemo hišo, smo se letos sicer odločili, da ne gremo na morje, vendar smo ta sklep samoupravno preklicali. Predvsem na željo otrok. Približno 2 milijona nas bo veljal en teden v Fiesi. Pa čeprav smo precej hrane prinesli s seboj. Navadno smo hodili na morje s šotorom in tudi letos, ko smo v prikolicah, smo ugotovili, da je pod šotorom še vedno najlepše. Postaviš ga pač tja, kamor želiš. Prišli smo z avtom. Če le napraviš kak izlet, to pomeni, da si porabil bone za ves mesec. Bomo pač več hodili peš.«

Besedilo in sliki:
A. Agnič

ROKOVNIK
PRIROČNIK

'84

na željo kupcev spet v modrem ovitku!

V posebnem zvezku objavljajo prispevke:

- Francka Herga: Združevanje dela in sredstev
- Dr. Rudi Kropivnik: Analiza poslovanja, pogoj za uveljavljanje kakovostnih dejavnikov gospodarstva
- Dr. Ivan Meško: Mrežno planiranje

V rokovniku so še:

- blok za zapiske
- koledar za leto 1984 in 1985
- beležka za naslove in telefonske številke
- brezčrtni blok

Delovnim organizacijam po želji natisnemo na ovitek ime in zaščitni znak. Cena 290.000 din.

Rokovnik je oproščen plačila prometnega davka, zato lahko zanj namenite sredstva iz sklada za izobraževanje.

Prednaročila sprejemata knjigarni Delavska enotnost na Tavčarjevi ulici 5 in Celovški cesti 43.

Natančnejša pojasnila dobite po telefonu (061) 320-403 ali 317-870.

NAROČILNICA

Pri Delavski enotnosti, Celovška cesta 43, nepreklicno naročamo ..... izvodov Rokovnika — priročnika 1984.

Naročeno pošljite na naslov: .....

Ime in priimek podpisnika: .....

Datum: ..... Podpis: .....

zig .....

Cenen in prijeten oddih v počitniškem naselju Integral

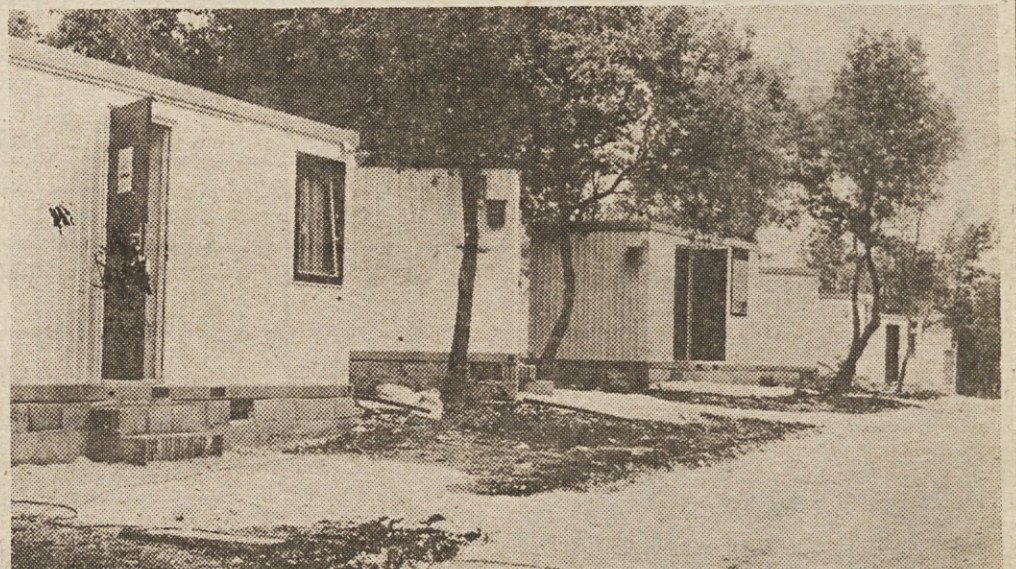
S sodelovanjem do sodobnih zmogljivosti

Pred kratkim so predstavniki republiškega in mestnega sindikata obiskali dopustnike v počitniškem naselju Integral v Lanterni pri Poreču. V tem času letuje v 120 bungalovih, ki jih je izdelala Integralova delovna organizacija Avtoradgona iz Gornje Radgone, blizu 500 dopustnikov. Bungalovi imajo bivalni kot, spalnico, opremljeno kuhinjo, prho in WC.

Naselje so postavile delovne organizacije iz Slovenije v sodelovanju s poreško »Riviero«, ki je zagotovila prostor v kampu in omogočila izvedbo vseh potrebnih priključkov. Hitrost postavitve, ugodna cena za ležišče in udobje, ki ga nudi taka počitniška enota, so bistvene prednosti, ki so narokovale, da se je naselje s 95 objekti, postavljenih lansko leto, letos spomladi povečalo še za 30 enot. V letošnjem letu bo namreč tukaj dopuste preživelo 5000 delavcev in njihovih družinskih članov, posamezne organizacije pa omogočajo ceneni dopust v pred- in posezoni tudi svojim upokojencem.

Gostje so si z velikim zanimanjem ogledali naselje in se o takem načinu gradnje zelo ugodno izrazili, seveda pa je šla pohvala tudi organizacijam sindikata vseh tistih kolektivov, ki so to gradnjo podprli in se odločili, da si zgradijo prijetno počitniško naselje.

V. M.

Počitniško naselje Integral v Lanterni pri Poreču